

**Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví**

Iveta Lodrová

Praxe studentů bakalářského studia vysokých knihovnických škol

The practice of bachelor students of the librarianship

Bakalářská práce

Praha, 2011

PhDr. Radka Římanová

Ráda bych tímto poděkovala PhDr. Radce Římanové, která mi při konzultacích poskytla potřebné rady a také připomínky ohledně náplně, obsahu a struktury této bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. 4. 2011

.....

podpis

ABSTRAKT

Bakalářská práce zpracovává obecná doporučení pro praxi v rámci studia knihovnicko-informačních oborů vysokých škol uvedená v dokumentu „*European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*“. Dokument informuje o učebních plánech studia, včetně předmětu odborná praxe. Součástí práce je analýza odborných praxí studentů na třech vysokých knihovnických školách v České republice (v Praze, Brně a Opavě).

Úvodní část je věnována iniciativám Boloňského procesu a jeho postupnému vývoji. Ve druhé části je stručně představen dokument „*European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*“, který byl iniciován diskuzemi Boloňského procesu. Podrobně je zpracována část tohoto dokumentu: „Praxe a teorie: pracovní zařazení jako součást učebního plánu“. Třetí část je věnována průběhu praxí na třech vysokých školách s knihovnicko-informačním oborem v ČR, a to na základě informací od organizátorů praxí. Výsledky jsou porovnány.

Závěrečná čtvrtá část je věnována analýze názorů studentů na odbornou praxi prostřednictvím online dotazníků. Konečné srovnání těchto informací a také míra využívání doporučení uvedených v 11. kapitole je v závěru bakalářské práce.

Klíčová slova:

knihovnictví a informační věda * odborná praxe * doporučení * vysoká škola

ABSTRACT

The bachelor's thesis provides information about general high school library and information practice recommendation, that is based on document „*European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*“.

The thesis brings information on the text of *The Institute Curricula* and gives the analysis of students internships that run over at three high schools in the Czech Republic (universities in Praha, Brno and Opava).

The introduction describes a genesis of the Bologna Process initiatives and their development. In the next part, there is a brief introduction to the *European Curriculum Reflections*. The text itself is a conclusion of the EU project inspired by discussions around the Bologna Process. Subsequently, the chapter 11 titled „*Practice and Theory: Placement as a part of the Curriculum*“ is introduced. The third chapter of the thesis focuses on students'

internships that run over at the abovementioned high schools. The relevant information obtained from the *Library and Information Science* university teachers are presented, followed by results compilation and comparison.

The final part presents the analysis of students' attitudes towards internship, that were gathered from questionnaires made through the web service easyresearch.biz. Final comparison and utilization rate of recommendations mentioned in chapter 11, are presented in conclusion.

Key words:

Library and Information Science * internship* recommendations * high school

OBSAH

PŘEDMLUVA.....	9
1. BOLOŇSKÝ PROCES	11
1.1. Vytváření modelu Evropského vysokoškolského vzdělávání	11
1.2. Pracovní program do roku 2012	14
1.3. Kritika Boloňského procesu.....	15
2. EVROPSKÉ REFLEXE v OSNOVÁCH KNIHOVNICKÉHO a INFORMAČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	17
2.1. Praxe a teorie: pracovní zařazení jako součást učebního plánu	18
2.1.1. Dublinský deskriptor a Lisabonská strategie.....	20
2.1.2. Trojúhelník zúčastněných stran	20
2.1.3. Specifikace odborné praxe.....	21
2.1.4. Strategie a kritéria pro pracovní zařazení	22
2.1.5. Příprava pracovního zařazení.....	22
2.1.6. Hodnocení odborné praxe	23
2.1.7. Internacionalizace vzdělání	23
3. KNIHOVNICKÉ VYSOKÉ ŠKOLY V ČESKÉ REPUBLICE.....	24
3.1. Profily jednotlivých vysokých škol.....	25
3.1.1. Profil studia: Informační studia a knihovnictví, Ústav informačních studií a knihovnictví v Praze	25
3.1.2. Profil studia: Informační studia a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, Masarykova univerzita.....	25
3.1.3. Profil studia: Informační studia a knihovnictví, Katedra informatiky, Slezská univerzita v Opavě	26
3.2. Organizace praxí na knihovnicko-informačních oborech.....	27
3.2.1. Ústav informačních studií a knihovnictví, Univerzita Karlova v Praze	27
3.2.2. Kabinet informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně	28
3.2.3. Ústav informatiky, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Slezská univerzita v Opavě.....	29

3.2.4.	Shrnutí	30
4.	VÝZKUM MEZI STUDENTY KNIHOVNICKÝCH ŠKOL – ODBORNÉ PRAXE	33
4.1.	Příprava, vytváření a distribuce dotazníku.....	33
4.2.	Výsledky dotazníku „Praxe studentů vysokých knihovnických škol na bakalářské úrovni“ ...	37
4.2.1.	ÚISK FF UK	37
4.2.2.	Shrnutí	40
4.2.3.	KISK FF MU	41
4.2.4.	Shrnutí	44
4.2.5.	ÚI FPF SLU.....	46
4.2.6.	Shrnutí	48
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53

SEZNAM ZKRATEK

- **KISK MU**

Kabinet informačních studií a knihovnictví Masarykovy univerzity v Brně

- **ÚI FPF SLU** (tato zkratka není autorizována, byla vytvořena pro potřeby textu)

Ústav informatiky, Filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity v Opavě

- **ÚISK FF UK**

Ústav informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

PŘEDMLUVA

Tématem bakalářské práce jsou praxe studentů vysokých knihovnických škol na bakalářské úrovni v České republice. Toto téma je stále aktuální – absolvování praxe je nedílnou součástí přípravy vysokoškolsky vzdělaných odborníků v knihovnictví. Aktuální jsou i diskuze nad stanovením náplně praxe, rolí hostitelských a vzdělávacích institucí v tzv. trojúhelníku zainteresovaných stran.

Toto téma mě zajímá již delší dobu. Ve své práci jsem použila metodu srovnávacího knihovnictví. Porovnávala jsem pojetí praxí na třech českých vysokých školách na základě dotazníku odborných vyučujících, dále zkušenosti a názory studentů těchto škol na pojetí praxí a také srovnání jejich vyjádření s informacemi od organizátorů praxí.

Cílem práce je analyzovat odborné praxe studentů vysokých knihovnických škol. Práce neobsahuje analýzu spolupracujících institucí, porovnávala jsem pouze učební plány a programy českých škol v pojetí předmětu odborná praxe (Ústavu informačních studií a knihovnictví; Kabinetu informačních studií a knihovnictví Masarykovy univerzity v Brně; Katedra informatiky /Informační studia se zaměřením na knihovnictví/ Slezské univerzity v Opavě) a jeho soulad s doporučeními z dokumentu „*European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*“.

V této práci používám český vžitý termín „odborná praxe“ pro praxe v České republice a termín „stáž“ pro vykonávání praxe v zahraničí. Právě tento termín je výhradně používán v dokumentu „*European Curriculum ...*“.

Text je rozčleněn do 4 kapitol. Úvodní kapitola se podrobněji věnuje popisu vzniku iniciativ Boloňského procesu a celému jeho postupnému vývoji. Cílem je dostatečně uvést stěžejní část bakalářské práce, která vychází z pracovního překladu 11. kapitoly („*Practice and Theory: placement as part of the Curriculum*“) dokumentu „*European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*“. /S textem „*Curricula*“ jsem pracovala v anglickém originále. Některé pasáže bylo nutné citovat ve vlastním překladu/. Tento dokument vychází z principů Boloňské deklarace. „*Curriculum*“ čerpá a rozpracovává ji pro knihovnicko-informační obor. Následuje kapitola o průběhu praxí v České republice zahrnující představení programů českých vysokých knihovnických škol a konkrétní informace o praxích od odpovědných pedagogů a jejich srovnání. Poslední kapitola sestává z výsledků dotazníků vytvářených pomocí webové služby *easyresearch.biz* a vyplňovaných studenty. Po každém dotazníku následuje krátké shrnutí informací a dat s několika vybranými ukázkovými grafy.

Závěrečná část je věnována celkovému srovnání získaných informací s doporučeními v „Curriculu“ – odlišnosti praxí a naopak inspiraci těmito doporučeními na vysokých školách s knihovnicko-informačním zaměřením v České republice.

Rozsah práce je 54 stran. Na konci práce je připojena příloha (xii str.), kterou tvoří otázky dotazníku a jednotlivé grafy ke každé vysoké škole zvlášť prezentující výsledky těchto otázek.

Pro citování informačních zdrojů byla použita mezinárodní norma ISO 690 a ISO 690-2. V textu je použito citování pomocí prvního údaje záznamu, data vydání a u tištěných publikací je uváděno také číslo stránky.

1. BOLOŇSKÝ PROCES

Hlavním pramenem pro tuto bakalářskou práci je dokument „*European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*“. Tento dokument, studijní osnova, byla vytvořena jako reflexe vycházející z Boloňské deklarace a je zaměřena na sladění učebních programů VŠ, umožnění mobility studentů i pedagogů v rámci EU. Pro pochopení struktury a významu „Curricula“ je důležité popsat vznik iniciativ Boloňského procesu a jeho vývoj. Jedná se o základní dokument pro studijní plány vysokých škol v EU. Informace k tomuto tématu jsou přístupné na webu Ministerstva školství České republiky [Česko. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 200-] a v článku „History“ na oficiálním webu Boloňského procesu [European Higher Education Area, c2010].

1.1. Vytváření modelu Evropského vysokoškolského vzdělávání

„*U příležitosti výročí založení pařížské Sorbonny podepsali ministři Francie, Německa, Itálie a Spojeného království zodpovědní za vysoké školství v květnu 1998 v Paříži společnou deklaraci o harmonizaci výstavby Evropského systému vysokého školství tzv. „Sorbonnskou deklaraci“ (dále „Deklarace“). Ministři školství čtyř významných evropských zemí se dohodli na konkrétních cílech a zásadách, které výrazně změnily jejich vysokoškolské systémy.*

Ministři se přihlásili k vytvoření otevřeného prostoru vysokého školství v Evropě, jehož systém je založen na strukturovaných programech. Jako nezbytnost pro celé schéma zdůrazňuje Deklarace závažnost prvního cyklu studia. Za klíčovou výzvu považovala Deklarace mobilitu vysokoškolských studentů a učitelů. Proto se ministři Francie, Anglie, Německa a Itálie rozhodli umožnit každému vysokoškolskému studentovi strávit alespoň jeden semestr studia na některé zahraniční vysoké škole a domácí instituce mu jej uzná jako součást jeho studijního programu. Česká republika se spolu s Belgií (vlámskou komunitou), Bulharskem, Dánskem, Rumunskem a Švýcarskem k této deklaraci připojila. Pobyt studenta v zahraničí by neměl být důvodem pro prodloužení studia, ale nedílnou součástí v rámci daného stupně vzdělání.

V červnu 1999 se sešlo 31 ministrů zodpovědných za vysoké školství z 29 evropských zemí v Bologni. Podepsali zde deklaraci o vytvoření „Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání“ („European Higher Education Area“) do roku 2010, tzv. „Boloňskou deklarací“. Přijali tak program, který se stal akčním plánem rozvoje vysokého školství v Evropě do roku 2010. Evropským zemím se tím otevřela možnost využít jedinečnosti svých vzdělávacích

systemů a vytvořit z nich systém evropský. Hlavními rysy nového systému bylo přijetí tří srovnatelných stupňů vysokoškolského vzdělávání – bakalářského, magisterského a doktorského – systém, jehož první cyklus (bakalářský) nebude trvat méně než 3 roky a povede k vysokoškolskému diplomu; vypracování systémů kreditů jako vhodného prostředku podpory všestranné studentské mobility a prostupného i do jiných systémů než vysokoškolského, např. do oblasti celoživotního vzdělávání (vypracování srovnatelných kritérií a metodologie) a podpora evropské spolupráce v udržování zpracování obsahu vzdělávání. Takto vybudovaný evropský systém vyhovoval tradicím a potřebám Evropy, stal se přitažlivější pro studenty a posílil atraktivitu a konkurenceschopnost absolventů evropských vysokých škol na trhu práce. Pro neustálou podporu a přizpůsobení reálnému vývoji se ministři scházeli každé dva roky v některé signatářské zemi.

Třetím důležitým mezníkem procesu budování společného „Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání“ se stal v květnu 2001 Pražský summit. v tzv. „Pražském komuniké ministrů“ byly pro období 2001 - 2003 stanoveny priority: *„zajišťování kvality spolupráce týkající se uznávání dokladů a využívání kreditů (ECTS – European Credit Transfer System); celoživotní přístup ke vzdělání. Pražský summit uznal nezastupitelnou roli studentů, jejich aktivní zapojení do procesu“* – studenti se musí podílet na tvorbě organizace a obsahu studia a ovlivňovat je¹.

Ke konkrétní implementaci principů celého „Procesu“ se stala konference ministrů v Berlíně, která zasedala ve dnech 18. - 19. září 2003. Kromě jiného se rozhodlo o tom, že od roku 2005 dostane každý absolvent automaticky a bezplatně „Dodatek k diplomu“ vydaný v cizím jazyce. Dále byly dva cykly studia rozšířeny na tři cykly – 3. cyklem jsou doktorská studia. Došlo také k rozšíření o 7 nových zemí: Albánii, Andoru, Bosnu a Hercegovinu, Rusko, Srbsko a Černou Horu a Svatý Stolec (Vatikán).

Pátá konference ministrů se sešla 19. - 20. května 2005 v norském Bergenu. V tomto roce byl také vydán dokument *„European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education“*.

Do „Procesu“ byly přijaty nově Arménie, Ázerbajdžán, Gruzie, Moldávie, Ukrajina. Byl zde pouze prohlouben trend, který započal v Berlíně v roce 2003: důraz na implementaci. Komuniké zdůraznilo propojení vědy a výzkumu se vzděláváním a byly přijaty dva dokumenty na celoevropské úrovni, které spolu s Lisabonskou úmluvou vymezují na

---

¹ Z tohoto důvodu jsem se ve své práci nezabývala pouze stanoviskem a názory pedagogů, ale i samotných studentů.

evropské úrovni základní charakteristiky „Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání“ v roce 2010, ale i v dalších letech. Jsou to:

1. *„Rámec kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání, který zahrnuje 3 cykly: obecné deskriptory pro každý cyklus založené na výstupech ze vzdělávání, kompetencích a studijní zátěži vyjádřené v ECTS kreditech pro 1. a 2. cyklus, pro 3. cyklus ve standardních rocích studia.*
2. *Soubor standardů, postupů a hlavních směrů v oblasti zabezpečení kvality. Byl také přijat princip Evropského registru agentur pro zabezpečení kvality.“*

Dublinský deskriptor nabízí souhrnný všeobecný přehled typických cílů a schopností spojených s udělováním titulů na konci každého „Boloňského stupně“ a zaměřuje se na pojetí kompetencí. Kompetence zahrnují:

- I. *„Vědomosti a porozumění*
  - a) *Pro stupeň „bakalář“ jsou k dispozici moderní učebnice, které obsahují vědomosti týkající se především hlavního předmětu studia.*
  - b) *Stupeň „magistr“ poskytuje příležitost pro originalitu v rozvoji a uplatňování nápadů a představ často v kontextu výzkumu.*
  - c) *Stupeň „doktorand“ zahrnuje systematické porozumění danému předmětu studia a dokonalé zvládnutí metod výzkumu daného oboru.“*

- II. *„Využití vědomostí a pochopení*
  - a) *Bakalář přichází s nápady a podpůrnými argumenty.*
  - b) *Magistr by měl být schopný řešit problémy v novém a neznámém prostředí v rámci širšího kontextu.*
  - c) *Doktorand je schopen koncipovat, navrhovat, zavádět a přizpůsobovat proces výzkumu ve vědecké celistvosti. Jeho přínos by měl rozšiřovat hranice vědomostí.“*
[ESPELT, 2005, s. 214-215]

Další konference ministrů se sešla ve dnech 17. - 18. května 2007 v Londýně. 46. státem Boloňského procesu se stala Černá Hora. Prioritami nadále zůstala mobilita a sociální rozměr projektu.

Řečníci upozornili, že reformy vysokého školství musí jít dále, zásadní byla „modernizace systémů vysokého školství, řízení vysokých škol i celého systému a mechanismů

financování jako základního nástroje řízení vysokého školství“. Dalšími důležitými tématy byla např. zaměstnanost absolventů, byla vyzdvížena spolupráce vysokých škol a odběratelské sféry a jednalo se o zlepšení podmínek studentů a absolventů doktorských programů. „Účastníci konference se shodli, že „Boloňský proces“ musí pokračovat i po roce 2010.“

Ve dnech 11. – 12. března 2010 na konferenci ministrů v Budapešti a ve Vídni byl slavnostně vyhlášen „Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání“. Společnou deklaraci přijalo již 47 zemí. „Bylo dosaženo významného pokroku: z národních systémů vysokoškolského vzdělávání, které se lišily strukturou studia, se vytvořila platforma zemí, které spolupracují, diskutují a společně koordinují rozvoj svého vysokoškolského systému a s tím spojené reformy“. [Česko. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 200-]

1.2. Pracovní program do roku 2012

Podle domluvy ministrů školství na konferenci v Londýně byla ustanovena řídicí skupina „Boloňského procesu“, určena pro přípravu pracovního plánu do roku 2012, který bude zahrnovat, kromě výsledků výroční konference ministrů konané v Budapešti a Vídni, i 10 prioritních oblastí, které stanovili ministři odpovědní za vysoké školství v „Lovaňském komuniké“ (2009). „Jsou jimi: sociální rozměr vzdělání, celoživotní učení, zaměstnatelnost absolventů, vzdělávání – učení orientované na studenta, vztah vzdělávání, výzkumu a inovace, mezinárodní otevřenost, mobilita, shromažďování dat, nástroje pro transparentnost, financování“.

Cílem zemí „Boloňského procesu“ bylo a stále bude zajišťovat a dohlížet na transparentnost v rámci programů vyššího vzdělávání a udržovat harmonizovanou architekturu studia, kterou se podařilo vytvořit.

[Pracovní program do roku 2012, 2010];

Už ze samotného podnětu „Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání“, který se váže k Boloňskému procesu je patrné, že tento vývoj budování společného evropského vysokého školství se věnuje hlavně získávání kvalitních teoretických základů. Opomenuto není ani nutné zázemí pro dnes tolik podporovanou kreativitu, týmovou práci a komunikační a formulační dovednosti studenta. Právě teoretické odborné znalosti jsou velice důležité pro další navázání a také individuální rozpracování Boloňské deklarace, hlavně v praktické části studia, která je pro některé obory nepostradatelná. Velmi dobrým příkladem je právě dokument „*European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*“ [2005], kde je kromě jiného vyzdvihována dostatečná základna sestávající

z odborných vědomostí získaných teoretickým vyučováním podle stanovených a předepsaných osnov jednotlivých stupňů studia. Tato základna se posléze uplatní v konkrétní odborné instituci. Kromě vědomostí studenta je také důležitá spolupráce všech zúčastněných stran (škola, instituce, student).

1.3. Kritika Boloňského procesu

Principy Boloňského procesu mají i své odpůrce. Jedním z nejvýraznějších je profesor Vídeňské univerzity Konrád Paul Liessmann, který podrobil tento systém vysokoškolského vzdělávání, který vychází z Boloňské deklarace, důkladné kritice ve své knize *Theorie der Unbildung : Die Irrtümer der Wissensgesellschaft* vydané v roce 2006 ve Vídni (česky vyšla pod názvem *Teorie nevzdělanosti : Omyly společnosti vědění* v nakladatelství Academia) [Karmelitánské knihkupectví, 2008]. V následujícím textu jsou jeho názory krátce prezentovány.

„*Myšlenka vytvořit jednotné evropské vysoké školství se projevuje jako další prohlubování procesu, který směřuje k opouštění idey evropské univerzity.*“ [LIESSMANN, 2011, s. 73]

Podle Liessmanna se Sorbonnské prohlášení ještě chápalo jako prohlášení o úmyslu, avšak z něj odvozený Boloňský proces se chápe jako závazný nový pořádek evropského vysokého školství, který se rovná zřeknutí se národních kompetencí v oblasti vzdělání. [LIESSMANN, 2011, s. 73, 74] Kritizuje cestu podpoření mobility a vzájemného uznávání vysokoškolského studia celoevropským sjednocením, které se nyní děje kvůli cca deseti procentům studentů z každého ročníku, kteří využijí programy Evropské unie pro zvýšení mobility. Upozorňuje na to, že pouze 10 % studentů využívá možnosti studovat v zahraničí.

Povinným zavedením tříletého bakalářského studia podle něj znamená pro většinu zemí zbytečnou restrukturalizaci univerzit. [LIESSMANN, 2011, s. 74] Vědecko-politickým smyslem tohoto zavedení je zkrácení doby studia a zvýšení počtu vysokoškoláků. „*Lze ho absolvovat rychle, s malými náklady a bez časových průtahů.*“ [LIESSMANN, 2011, s. 5] Teprve magisterské programy navazující na bakalariát budou nabízet studentům tu formu vědecké úrovně, která by měla být pro univerzity určující. Pro vědecké a univerzitní kariéry bude v blízké budoucnosti titul PhD rozhodující kvalifikací. [LIESSMANN, 2011, s. 75, 76] Tudíž se de facto doba studia prodlužuje.

Kvůli modernizaci byl zaveden propočít studijních výkonů podle systému ECTS („European Credit Transfer Systém“), kterým se měří pracovní objem, jaký student potřebuje pro dosažení určitého učebního cíle. Kredity tedy nepředstavují obsahový ekvivalent studia,

ale porovnávají často jen vynaložený pracovní čas a sklouzávají k formalismu. [LIESSMANN, 2011, s. 76] Zavedení tohoto systému má důsledek i pro studijní plány. „Ty už se nesestavují podle přednášek a seminářů pro splnění studijních cílů, ale podle výkonů, které musejí studenti podat“. [LIESSMANN, 2011, s. 77] V centru pozornosti jsou tedy výkonnostní body – kredity, nejde o studium jako takové. [LIESSMANN, 2011, s. 79]

V „Boloňském procesu“ se podle Liessmanna chce také dosáhnout v rámci oborů stejného pojmenování přednášek, seminářů a modulů, poté také jednotného vyučování v anglickém jazyce. Bude tedy možné studovat všude to samé – kvůli čemu by měli tedy studenti vyjíždět do zahraničí? „Sjednocení, které tedy má podpořit mobilitu, ji spíše podvazuje.“

„Boloňský proces“ také požaduje zrušení jednoty výzkumu a výuky. Přichází s novým procesem řešení. Tyto projekty navazují ale až na ukončené magisterské nebo doktorské studium. „Idea jednoty výzkumu a výuky, již byla kdysi univerzita definována, a jak se odlišuje od jiných výzkumných a vzdělávacích míst, se tedy bude realizovat teprve po univerzitě.“ [LIESSMANN, 2011, s. 81, 83]

Ve vztahu k univerzitám má stát jasné požadavky. Jeho povinností je obstarat prostředky pro fungování a rozvoj vědecké práce, má hlavní dohled nad vědeckými institucemi a musí zajistit, aby byli na univerzity povoláni vhodní učitelé a aby mezi univerzitami na jedné straně a akademii a archivy na straně druhé docházelo k výměně a plodné konkurenci. [LIESSMANN, 2011, s. 83]

Liessmannovy názory výrazně podporují diskuzi o pojetí vysokoškolského vzdělávání i vzdělanosti v Evropě a mohou přispět k postupnému zkvalitnění práce univerzit tak, aby byly zachovány hodnoty tradiční evropské vzdělanosti a zároveň reflektovaly změny přinášející 21. století.

2. EVROPSKÉ REFLEXE V OSNOVÁCH KNIHOVNICKÉHO A INFORMAČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Evropská osnova výuky knihovni a informační vědy je závěrem projektu inspirovaného diskuzemi k Boloňské deklaraci, která byla zahájena na konferenci EUKLID v Thessalonice v r. 2002. EUKLID (Evropská asociace knihovnického a informačního vzdělávání a výzkumu) je evropskou nezávislou, nevládní a neziskovou organizací, která existuje za účelem podpory spolupráce v rámci knihovnického a informačního vzdělávání a výzkumu. [KAJBERG; LORRING, 2005, s. 3]

„V srpnu 2005 se na Royal School of Library and Information Science v Kodani v Dánsku konala porada / konference představitelů informačně-knihovnických škol. Název fóra byl „*LIS Education in Europe: Joint Curriculum Development and Bologna Perspectives*“. Pedagogové informačně-knihovnických škol zde ve 12 pracovních skupinách diskutovali a formulovali směry oborových studií. [HOUŠKOVÁ, 2007] Výsledky diskuzí byly publikovány a byla s nimi seznámena odborná veřejnost. Vznikla také elektronicky dostupná publikace. [KAJBERG, 2005]

Diskutovalo se následujících 12 tematických okruhů, které vyústily v Evropskou osnovu úvah:

1. *„LIS Curriculum in general – Osnovy informačně-knihovnických škol obecně*
2. *Cultural heritage and digitisation of the cultural heritage – Kulturní dědictví a jeho digitalizace*
3. *Information literacy and learning – Informační gramotnost a učení*
4. *Information seeking and information retrieval – Vyhledávání a získávání informací*
5. *The information society: Barriers to the free access to information – Informační společnost: bariéry svobodného a volného přístupu k informacím*
6. *Knowledge management – Řízení znalostí*
7. *Knowledge organisation – Organizace znalostí*
8. *The library in the multi-cultural information society – Knihovny v multikulturní informační společnosti*
9. *Library and society in a historical perspective – Knihovny a společnost v historických perspektivách*
10. *Mediation of culture in a European context – Zprostředkování kultury v evropském kontextu*

11. Practice and theory: Placements and practical training in libraries and other information agencies – Praxe a teorie: umístění a praktická příprava v knihovnách a dalších informačních institucích

12. Library management and promotion – Řízení a podpora knihoven“

[HOUŠKOVÁ, 2007]

2.1. Praxe a teorie: pracovní zařazení jako součást učebního plánu

Tato práce se vzhledem k jejímu tématu zaměřuje na 11. tematický okruh dokumentu „*European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*“: Praxe a teorie: umístění a praktická příprava v knihovnách a dalších informačních institucích. [KAJBERG, 2005, s. 4]

Pracovní zařazení má připravit studenty na vstup do profese. Součástí vzdělávání knihovnické a informační vědy (dále jen KIV) je i praktická část a pracovní zařazení. Je charakteristické velkou rozmaností forem a cílů – absolventi se setkávají s množstvím různých organizací, ve kterých mohou pracovat. Pro zlepšení kvality pracovního zařazování je jeho organizaci věnováno množství úvah a praktických návrhů. Zvláštní pozornost se věnuje mezinárodnímu pracovnímu umístování. [ESPELT, 2005, s. 199]

Vzdělávání a školení KIV může mít formu kurzů, čtenářských seminářů, projektů, dizertací, praktické práce. Problémy mají právě praktická školení a pracovní zařazení (výrazy stáž, pracovní zařazení a praktické školení se budou v tomto textu vztahovat na aktivity v jiných institucích než školách). Programy KIV bez jakékoliv praxe jsou ojedinělé, praxe je běžná především ve vyšším vzdělávání, kde jsou důležitou součástí výuky. [ESPELT, 2005, s. 199-200]

Studenti by díky praxi a pracovnímu zařazení měli získat ty kariérní dovednosti a praktické požadavky, které jsou pro danou práci velmi potřebné. Zároveň je ale těžké přesně je stanovit. Pro kvalitně vzdělané profesionály je důležitá kromě organizace znalostí a získávání informací i skutečná praxe. Pracovní zařazení by mělo být strukturované a řízené pedagogem i odborníkem – profesionálem, mělo by probíhat ve schválených institucích s jasně definovanými úkoly a cíly a taky by jeho součástí měla být zpětná vazba a hodnocení. [ESPELT, 2005]

Stáže studentů v knihovnách a jiných informačních agenturách má ve vzdělávání KIV důležitý, i když často opomíjený význam. Přestože je praxe uznávána jako nevyhnutelná součást studia programů KIV, bylo napsáno v současné profesní literatuře pozoruhodně málo. Bývají prezentovány studie tohoto problému, ale strukturovaný výzkum chybí. Je třeba

vytvořit model integrace studijních výsledků a efektivity pracovního zařazení a praxe studenta. Jedním z mála takových případů je model ze studie představující formu praktického školení vzdělávacích institucí KIV, kterou autoři Kelsey a Ramaswamy získali po účasti jako konzultanti i jako studenti. Model pro konzultanty vysvětluje fáze – plánování, výcvik, školení a hodnocení; model pro studenty vysvětluje fáze – uvědomění, zájem, plánování, účast. Vynechali ale bohužel názory profesionála a hostitelské instituce. [KELSEY, 2005]

Další možné způsoby, jak zlepšit či vytvořit zcela nové modely praktického knihovnického vzdělávání, jsou inspirace ze studií, které prezentují sami studenti po úspěšné praxi jako určitý druh hodnocení. Převládají názory, že student by měl praxi vykonávat v různých institucích působících v informačním průmyslu, nejenom v těch tradičních, jako jsou například knihovny. Taková praxe studenty obohatí. [ESPELT, 2005, s. 201]

Nejlepším zdrojem informací mohou být profesionálové, čerství absolventi. Pro knihovníka – nováčka, nebo jakéhokoliv jiného informačního profesionála může být nová práce stresující a zatěžující, protože ve většině případů nedisponují potřebnými zkušenostmi. Nejsou připravováni na působení v konkrétních pracovních pozicích. [ESPELT, 2005, s. 201-202]

Mezi pedagogy KIV probíhala diskuze o budoucí orientaci těchto programů. Jednou z navrhovaných strategií bylo rozšířit a zpestřit program na širší oblasti informačního managementu a technologií. Kritici tvrdili, že takto stavěné programy by se otočily zády ke knihovníkům a jejich vzdělávacím potřebám. Je tedy lepší předložit absolventům nabídku s větší různorodostí a větším množstvím institucí, kde mohou v budoucnu působit. Tím podpoří kromě jiného i přizpůsobivost absolventa a další dovednosti, které uvádí tzv. „Dublinský deskriptor“ (viz kapitola 2.1.1). [ESPELT, 2005, s. 202]

Samotné vyučování o tom, jak to funguje v reálném světě, nestačí. Každodenní zkušenost z praxe je lepším učitelem než jakékoliv vysvětlení tohoto procesu ve třídě. Ideálně by měla stáž dát studentovi možnost spojit teorii s praxí. Prožitím daného procesu, osobní účast v procesu zajistí, že se student naučí a zažije si přesně to, co potřebuje vědět a porovnat teorii s praxí. Pedagogové knihovnictví se obávají, že výuka zaměřená prakticky je zastaralá, a potřebuje tedy rozsáhlejší a více teoreticky zaměřený přístup, pokud se chce přizpůsobit rychle se měnícím technologiím. Vzdělávací instituce KIV by si měly více všimnout názorů a očekávání profesionálů. Ti jsou přesvědčeni, že školy KIV buď opouští vzdělávání knihovníků, nebo že je nevzdělávají správně. [ESPELT, 2005, s. 202-203]

Školní osnovy by se měly měnit v souladu s aktuálními změnami ve společnosti a s jejími informačními potřebami. Pro akademiky je ale obtížné zahrnout do ní jak školní osnovy vytvořené na základě akademických standardů, tak i požadavky zaměstnavatelů, kteří požadují vysokoškolsky vzdělané absolventy už se speciálními dovednostmi, aby už čerství absolventy nemuseli sami doškolovat. Když absolventi nastoupí do zaměstnání, očekává se od nich, že se budou i nadále vzdělávat, aby jejich znalosti byly stále aktuální. [ESPELT, 2005, s. 203]

2.1.1. Dublinský deskriptor a Lisabonská strategie

Výsledky profesního vzdělávání, které jsou uvedeny v Dublinském deskriptoru a Lisabonské strategii jako důležité podmínky pro rozvoj podnikového vzdělávání, by měli být kompetentní profesionálové s požadovanými odbornými znalostmi a schopnostmi adaptovat se na prostředí kolem. Ty se samozřejmě mění, proto musí být profesionál aktivní a zvyšovat úroveň své odbornosti. [ESPELT, 2005, s. 203-204]

Kromě získání a přenosu vědomostí by měl být kladen důraz i na rozvoj analytických a interpersonálních dovedností. *„Důležitými základy filosofie vzdělávání je spojení znalostí a schopností, teorie s praxí.“*

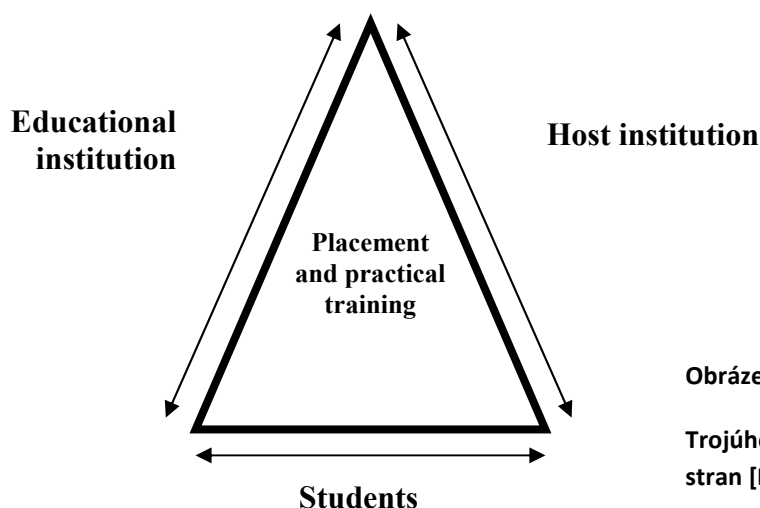
„Dublinský deskriptor zahrnuje:

- *vědomosti a porozumění*
- *aplikace vědomostí a porozumění*
- *vytváření úsudku*
- *schopnosti učit se“*

Záleží ovšem na firmě poskytující pracovní zařazení, zadání a konkrétní oblast, kterou se student zabývá v daném oboru, do jaké míry se prověřování nebo rozvoj projeví. [ESPELT, 2005, s. 204]

2.1.2. Trojúhelník zúčastněných stran

Stáže mohou mít pozitivní vliv na zdravý vztah mezi jednotlivými stranami trojúhelníku zainteresovaných stran. Aby se podpořila realistická očekávání, hostitelské organizace by měly jasně stanovit, co chtějí, potřebují a co mohou studentovi nabídnout. Studenti by měli objasnit, co od praxe očekávají a co mohou nabídnout. Vzdělávací instituce by měla jasně stanovit standardy stáží nebo prakticky zaměřené výuky a měla by stanovit míru podpory, kterou bude poskytovat. [ESPELT, 2005, s. 204]

Obrázek 1

Trojúhelník zainteresovaných stran [ESPELT, 2005, s. 205]

Pokud hostitelská instituce umožní absolventovi vykonat praxi u ní, plyne jí z toho rozhodně přidaná hodnota, například: zdroj informací o nových trendech a vývoji vzdělávání; pracovní zařazení jako prostředek na obsazování pracovních míst; posílení pracovního týmu a především podpora úspěšného profesního rozvoje v oblasti KIV. Pro vzdělávací instituci to znamená příležitosti, které mohou být například: podnět k inovaci kurzů; získání hostujících lektorů, materiálů pro studie a projekty apod. Pro studenta absolvující praxi by měly být hlavní tyto cíle: získat vědomosti a náhled na způsoby, jakými se mohou jeho vědomosti aplikovat v praxi; rozvoj osobních a mezilidských kompetencí, včetně schopnosti pracovat v týmu; naučit se, jak se učit ze zkušeností. [ESPELT, 2005, s. 205-206]

2.1.3. Specifikace odborné praxe

I když je pracovní zařazení jádrem v mnohých osnovách, jeho obsah není podrobně vymezen. Pracovní zařazení je prostorem samostatné výuky – hlavní zodpovědnost za proces má student. Je tedy na něm, zda využije potenciál dané situace. Akademický dohled a kontrola v místě praxe je až na druhém místě, jen kvůli zajištění základních podmínek nebo kvůli řešení problémů, které by mohly vzniknout. Tento přístup podporuje rozvoj všeobecných i osobních dovedností, rozvíjí se samostatnost, studentova iniciativa, empatie, přizpůsobivost, citlivější vnímání potřeb okolí. Dalším přínosem praxe je pomoci studentům otestovat si své schopnosti ve specifických oblastech. Student tím upevní svá rozhodnutí o kariéře informačního profesionála. [ESPELT, 2005, s. 206] Pracovní zařazení pomáhá také doložit výuku ve třídě příklady z praxe či zůstat aktuálním a vyhnout se ztrátě kontaktu s realitou. Během praxe získá student náhled do organizační struktury hostitelské instituce, seznámí se s platnými formami a způsoby interní komunikace, způsobem spolupráce s jinými

knihovny apod. Pozornost také zasluhuje profesní etika v informační oblasti a znalostní ekonomii. [ESPELT, 2005, s. 207]

2.1.4. Strategie a kritéria pro pracovní zařazení

Studentské stáže kladou požadavky jak na studenty, tak i na hostitelské instituce. Vstupní požadavky na studenta mohou být: *„ukončení všech předmětů 1. ročníku; vyžaduje se určitý počet kreditů (z hlavního bloku) a/nebo nějaké konkrétní předměty; student by měl mít vypracovaný „Plán osobního rozvoje“.* [ESPELT, 2005, s. 209]

Požadavky na hostitelskou instituci jsou: *„rozmanitost aktivit a povinností připravené pro studenta; inovativní projekty; adekvátní dohled a zpětná vazba od zkušeného profesionála; zájem na vzdělávání nové generace profesionálů; dostupnost technického vybavení.“* [ESPELT, 2005, s. 209]

Existují různé názory na to, kdy se má v osnovách objevit pracovní zařazení a jak dlouho by mělo trvat – uprostřed nebo na konci nebo postupně od 1. roku. V některých zemích závisí délka stáže na legislativě a pravidlech univerzity. Také účast školy může být rozdílná: *„v návštěvách instituce akademickým dohledem; v průběžných schůzkách se skupinou studentů k porovnání zkušeností; více řízená metoda / autonomnější výuka samotným studentem apod.“* [ESPELT, 2005, s. 210]

2.1.5. Příprava pracovního zařazení

Na přípravě praxe by se měli podílet a brát v úvahu všichni účastníci, tzn. hostitelské instituce, studenti i akademický dohled. [ESPELT, 2005, s. 210]

Hostitelská instituce by měla připravit písemné materiály či směrnice ohledně osnov praxe a brožury nabízející přehled dosavadního pracovního zařazení, měla by očekávat dohled v místě praxe a organizovat workshopy na výměnu zkušeností a návrhů na zlepšení.

Do přípravy studenta na praxi se může zahrnout školení na pracovní pohovory či rady studentovi ohledně výběru vhodné instituce, aby se naplnila jeho očekávání.

Akademický dohled připravuje písemné materiály/směrnice o pracovním zařazení; dále objasňuje, co se očekává od akademického dohledu a organizuje workshopy na výměnu zkušeností a vylepšení procesů. [ESPELT, 2005, s. 210] Na straně hostitelské instituce je i příprava z hlediska např. směrnic typu bezpečnosti práce. Některé instituce řeší zajištění praxe smluvně, včetně pojištění škody způsobené studentem.

2.1.6. Hodnocení odborné praxe

K tomu, aby se udržela a vylepšila přidaná hodnota praxe, je zapotřebí uplatnit strukturovaný přístup. „*Proto studenti, hostitelské instituce a členové personálu hodnotí samotné pracovní zařazení; celkový proces; role dohledu; spolupráce mezi všemi stranami; hodnocení hostitelské instituce.*“ K tomu se přidává hodnocení (procesu) studenta hostitelskou institucí, tedy zaměstnancem pověřeným vedením stáže v instituci, aby ověřil kvalitu práce; úvahy a názory studenta. [ESPELT, 2005, s. 211]

2.1.7. Internacionalizace vzdělání

Společně s rostoucí potřebou kvalitních zahraničních míst se zvětšuje důležitost mezinárodní stáže. Ta umožňuje studentům rozvíjet speciální schopnosti a kvality, které by jiným způsobem nenabyli. Přidanou hodnotou stáže v zahraničí je právě její mezinárodní charakter – spojení specifických cílů vzdělání v kurzech KIV se všeobecnějšími cíli dotýkajícími se internacionalizace. Jsou jimi například zlepšení mezikulturních komunikačních schopností; výuka v cizím jazyce či příležitost studenta vidět informační potřeby a organizační strukturu z mezikulturní perspektivy.[ESPELT, 2005, s. 211]

Aby byla zajištěna kvalita mezinárodního pracovního zařazení jako nedílné součásti studia, bylo „*navrženo zformulování strategie mezinárodní praxe, přidaná hodnota internacionalizace se musí převést na konkrétní cíle stáže, délku stáže stanovit minimálně na 3 měsíce, mezikulturní školení akademického dohledu, která umožní lépe připravit studenty na specifika chování a zvyků v hostitelské zemi.*“ [ESPELT, 2005, s. 212]

Úspěch zahraniční stáže ve velké míře závisí na přípravě. Student kromě přípravy cílů, které chce během stáže naplnit, potřebuje pro pobyt v zahraničí také kulturní a společenskou přípravu. Ta by mohla zahrnovat: „*zlepšení jazykové vybavenosti – student potřebuje pro běžný život a práci dostatečnou znalost jazyka; workshop o mezikulturních komunikačních dovednostech, který připraví studenta na kulturní a společenské rozdíly; organizace informačních schůzek se studenty, kteří už na zahraniční stáži byli.*“

Nabídka zahraničních stáží určitě povzbuzuje mobilitu studentů. Školy KIV si mohou vzájemně pomáhat s hledáním zajímavých zahraničních stáží a větší spolupráce může překonat některé vzniklé problémy. [ESPELT, 2005, s. 212]

3. KNIHOVNICKÉ VYSOKÉ ŠKOLY V ČESKÉ REPUBLICE

V srpnu 2005 se v Dánsku na Royal School of Library and Information Science konala porada představitelů informačně-knihovnických škol, které se účastnil i Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK. Zavázal se tedy také spolu s dalšími účastníky fóra k redefinování informačně-knihovnických osnov (LIS curricula) a nutnosti většího propojení s praxí a zároveň dostatku výzkumně-vývojových aktivit. [HOUŠKOVÁ, 2007]

Převládají názory, že koncepce stáže by měla vycházet z metody projektového vyučování. Tato metoda učí studenty propojovat poznatky z různých předmětů k řešení konkrétního problému. [ŘÍMANOVÁ, 2009] Zvláště v ČR by praxe měly studentům napomoci k utvoření představy své specializace v informačně-knihovnickém sektoru. V mnoha školách v Evropě i ve světě již začínající studenti myslí na konkrétní uplatnění v této specializaci. U nás to kvůli jiné struktuře pracovního trhu a dynamice informačního sektoru nastupující studenti netuší. [HOUŠKOVÁ, 2007]

Pro vysoké školy knihovnicko-informačního zaměření v České republice bohužel neexistuje kompletně zpracovaný materiál týkající se předpisů pro praxe. Pro tuto práci byly proto čerpány pouze dílčí informace získané z otázek z dotazníků pro organizátory praxí jednotlivých škol. Otázky byly směřovány do těchto škol a jejich oborů:

- Ústav informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze (dále ÚISK FF UK)
- Kabinet informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta, Masarykova Univerzita v Brně (dále KISK MU)
- Informační studia se zaměřením na knihovnictví, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav informatiky, Slezská Univerzita v Opavě (dále ÚI FPF SLU)

3.1. Profily jednotlivých vysokých škol

3.1.1. Profil studia: Informační studia a knihovnictví, Ústav informačních studií a knihovnictví v Praze

Obor nabízí dva směry studia: informační a knihovnický a také zastřešuje obor „Studium nových médií“. Je možné studovat v těchto studijních programech: 3letém bakalářském, 2letém magisterském, doktorském a celoživotním, formou prezenční i kombinovanou. [Univerzita Karlova. Ústav informačních studií a knihovnictví, c2011].

Bakalářské studium má za cíl připravit v souladu s požadavky rozvíjející se informatizace společnosti vysokoškolsky vzdělané profesionály vybavené potřebnými teoretickými znalostmi pro praktické působení a věcné řízení informačních a knihovnických systémů a služeb pro instituce všech typů a zaměření. [Univerzita Karlova. Ústav informačních studií a knihovnictví, 2006]

Možnost dalšího vzdělávání je v rámci navazujícího magisterského studijního programu. V jeho rámci jsou zajišťovány tyto specializovaná zaměření: informační, knihovnické a knihovědné. [Univerzita Karlova. Ústav informačních studií a knihovnictví, 2005]

Na navazující magisterské studium lze navázat doktorským programem, kde je oborem studia Informační věda. Doba trvání studia je tři roky. [Univerzita Karlova. Ústav informačních studií a knihovnictví, 2005]

3.1.2. Profil studia: Informační studia a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, Masarykova univerzita

Obor knihovnictví se zaměřením na knihovědu byl na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity akreditován v roce 1992. Postupně bylo rozšířeno o informační vědu v pojetí prof. Jiřího Cejпка a v této podobě je koncepce studia realizována jako obor Informační studia a knihovnictví od roku 2001.

Obor Informační studia a knihovnictví na FF MU je možné studovat ve třech studijních programech: 3letém bakalářském, 2letém navazujícím magisterském studiu a formou celoživotního vzdělávání, jak v prezenční, tak i kombinované formě. Obor je koncipován jako transdisciplinární studium s propojením na Fakultu informatiky a Fakultu sociálních studií MU. Tím je zajištěna interdisciplinarita oboru, který zahrnuje aspekty humanitních i přírodních věd.

Absolventi 1. stupně jsou schopni aplikovat teoretické poznatky v knihovní a informační praxi s využitím moderních informačních a komunikačních technologií. Ovládají informační technologie, metody a nástroje na tvorbu a budování knihovních a informačních fondů, vyhledávání informací, zprostředkování informací a poznatků uživatelům.

KISK se zaměřuje zvláště na nové technologie a trendy jejich rozvoje, konkurenční zpravodajství, informační gramotnost, sociální informatiku apod. [Masarykova univerzita. Kabinet informačních studií a knihovnictví, c2004-2009]

Doktorské studium není akreditováno.

3.1.3. Profil studia: Informační studia a knihovnictví, Katedra informatiky, Slezská univerzita v Opavě

Tříletý bakalářský program nabízí studentům dva studijní obory: Knihovnictví; Informační studia se zaměřením na knihovnictví (pro účely bakalářské práce byl vybrán právě tento obor). Absolvent studijního oboru Knihovnictví by měl být schopen řídit informační systémy paměťových institucí všech typů, řídit knihovnické provozy a efektivně spravovat informační zdroje, písemné i digitální archivy a fondy. Absolvent Informačních studií se zaměřením na knihovnictví je způsobilý vykonávat profesi knihovníka a informačního specialisty v různých typech knihoven, zejména vědeckých, akademických a specializovaných. Díky základu z oblasti informatiky se může také uplatnit v oboru informačních technologií. [Slezská univerzita v Opavě. Ústav informatiky, 2009]

Pro studenty, kteří by měli zájem pokračovat ve studiu svého oboru, se nabízí možnost dvouletého navazujícího magisterského studijního programu Informační studia a knihovnictví, který se dále dělí na studijní obory: Informační a knihovnická studia; Knihovnictví se zaměřením na veřejné knihovny komunitního typu. Možné je jak prezenční, tak i kombinované studium. [Slezská univerzita. Ústav informatiky, 2009]

Doktorské studium není akreditováno.

3.2. Organizace praxí na knihovnicko-informačních oborech

Informace o průběhu, organizaci praxí apod. jsem získala pomocí vyplněných dotazníků od organizátorů praxí, se kterými jsem písemně (e-maily) komunikovala. Byly to následující:

PhDr. Lidmila Vášová (ÚISK FF UK)

PhDr. Alexandra Škyříková; Mgr. Ladislava Suchá (KISK MU)

Mgr. Zuzana Bornová (ÚI FPF SLU)

Aby se daly informace z jednotlivých škol porovnat, byly všem organizátorům praxí položeny stejné otázky (prostřednictvím e-mailu). Výsledkem byly tyto následující odpovědi:

3.2.1. Ústav informačních studií a knihovnictví, Univerzita Karlova v Praze

Odpovídala: PhDr. Lidmila Vášová

01 V jakém ročníku bakalářského studia absolvují studenti odbornou praxi a jak dlouho trvá?

Praxe je v závěru 1. ročníku - v září a trvá 3 týdny. Dle dohody s institucí a na žádost studenta lze praxi vykonat i během prázdnin.

02 Jaké typy institucí jsou vhodné pro absolvování praxe?

Všechny, které poskytují knihovnické a informační služby.

03 Mají také případně možnost vybrat si instituci sami?

Ano, pokud instituce odpovídá zaměření studia.

04 Mohou si studenti nechat uznat místo odborné praxe své brigády či zaměstnání, které měli/mají ve svém oboru?

Ano.

05 Procházejí studenti před praxí nějakou specifickou přípravou, než na ni nastoupí?

Na počátku 1. ročníku v rámci úvodního soustředění je přednáška o praxi - výběr pracovišť, rozsah praxe, povinnosti studentů (dodržování pracovní doby a pracovní náplně, společenské chování a jednání apod.) Hodnocení praxe studentem a vedoucím pracovníkům v příslušné instituci jako podklad pro udělení zápočtu.

06 Co požadujete od studentů, aby dostali zápočet z praxe (písemné hodnocení vedoucího pracovníka praxe apod.)?

Písemné hodnocení vedoucího pracovníka praxe.

07 Máte možnost zjistit, jak byli studenti na praxi spokojeni? Zda odpovídala jejich představám náplně práce atd.?

Při udělování zápočtu stručný pohovor.

08 A naopak – máte zpětnou vazbu od institucí, kde praxi studenti prováděli?

Ano - v hodnocení studenta-praktikanta

09 Považujete praxí nabyté zkušenosti za dostatečné procvičení teoretických základů vyučovaných na studovaném oboru?

Jen částečně, protože nelze procvičit všechno. Nemůžeme stanovovat podmínky, protože fakulta nemá finanční prostředky na ohodnocení pracovníka (pracovníků), který má studenta na starosti a musí kromě vedení praktikanta vykonávat svou práci. Pro pracovníky všech oddělení knihovny (informační instituce) je péče o praktikanty práce navíc, ale nutno podotknout, že ji vykonávají ochotně. Většinou se snaží, aby praktikant prošel více pracovišť a poznal různorodost činností.

**3.2.2. Kabinet informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta,
Masarykova univerzita v Brně**

Odpovídala: PhDr. Alexandra Škyříková; Mgr. Ladislava Suchá

01 V jakém ročníku bakalářského studia absolvují studenti odbornou praxi a jak dlouho trvá?

Praxi absolvují v předmětu Referenční služby povinně ve 2. a 3. ročníku a trvá vždy týden. Odpracují při ní 20 hodin a 1 hodinu se dozvedí informace z vybraného pracoviště knihovny FF MU. v předmětu Praxe a stáže mohou praxi absolvovat rovněž ve 2. a 3. ročníku, ale nepovinně. Vyberou si z nabídky institucí, s nimiž KISK praxe dohodl. Délka praxe je podle požadavků institucí 20, 40, 60 až 80 hodin.

02 Jaké typy institucí jsou vhodné pro absolvování praxe?

Preferujeme brněnské instituce.

03 Mají také případně možnost vybrat si instituci sami?

Vybírají si sami, ale jen z nabídky.

04 Mohou si studenti nechat uznat místo odborné praxe své brigády či zaměstnání, které měli/mají ve svém oboru?

Ne. v předmětu Praxe a stáže se uznávají zahraniční stáže a účast na některých projektech.

05 Procházejí studenti před praxí nějakou specifickou přípravou, než na ni nastoupí?

Zaškolení probíhá v rámci praxe.

06 Co požadujete od studentů, aby dostali zápočet z praxe (písemné hodnocení vedoucího pracovníka praxe apod.)?

Odpracovaný počet hodin a hodnocení vedoucího pracovníka praxe.

07 Máte možnost zjistit, jak byli studenti na praxi spokojeni? Zda odpovídala jejich představám náplně práce atd.?

Zjišťujeme to pomocí dotazníku, případně individuálně zpětnou vazbou.

08 A naopak – máte zpětnou vazbu od institucí, kde praxi studenti prováděli?

Ano.

09 Považujete praxí nabyté zkušenosti za dostatečné procvičení teoretických základů vyučovaných na studovaném oboru?

Určitě není možné procvičit vše, to by musela být praxe mnohem delší. Kdo chce pracovat v knihovně, může si vhodným výběrem institucí vyzkoušet více.

3.2.3. Ústav informatiky, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Slezská univerzita v Opavě

Odpovídala: Mgr. Zuzana Bornová

01 V jakém ročníku bakalářského studia absolvují studenti odbornou praxi a jak dlouho trvá?

2. ročník - 20 hodin, 3. ročník 40 hodin.

02 Jaké typy institucí jsou vhodné pro absolvování praxe?

Knihovna plně automatizovaná s větší velikostí s různorodým KF, podle mého názoru by se mělo jednat o knihovnu s regionálními funkcemi nebo velkou městskou knihovnu. Studenti se mohou seznámit s organizační strukturou knihovny, vazbami mezi jednotlivými útvary, seznámit se specializovanými pracovišti, s katalogizací různých typů dokumentů, také výpůjční služby a rozsah a četnost KVČ jsou rozmanitější.

03 Mají také případně možnost vybrat si instituci sami?

Ve 2. ročníku si mohou knihovnu sami vybrat, podmínka je, aby byla plně automatizovaná. Ve 3. ročníku chodili studenti v rámci praxe do Knihovny Petra Bezruče v Opavě, ale s rostoucím počtem studentů univerzita rozšířila nabídku, kde je možno praxi absolvovat.

04 Mohou si studenti nechat uznat místo odborné praxe své brigády či zaměstnání, které měli/mají ve svém oboru?

Ne. Je předepsaná praxe v Knihovně Petra Bezruče v Opavě. Praxe probíhá ve školním roce a chceme mít garanci, že studenti projdou požadovanými provozy.

05 Procházejí studenti před praxí nějakou specifickou přípravou, než na ni nastoupí?

V knihovně dostávají studenti podklady, jakým způsobem se mají hlásit na praxi, před nástupem dostávají rozpis praxe, takže vědí, kde který den budou pracovat, jméno vedoucího nebo odpovědného pracovníka a vědí také pracovní dobu v jednotlivé dny.

06 Co požadujete od studentů, aby dostali zápočet z praxe (písemné hodnocení vedoucího pracovníka praxe apod.)?

Ve 2. ročníku studenti psali zprávu z praxe, ve 3. ročníku pro udělení zápočtu nemuseli psát zprávu z praxe, ale hodnocení na studenty psali pracovníci, u kterých studenti praktikovali a toto hodnocení předávali mně.

07 Máte možnost zjistit, jak byli studenti na praxi spokojeni? Zda odpovídala jejich představám náplně práce atd.?

Zpětnou vazbu jsem zjišťovala osobním pohovorem se studenty během jejich praxe.

08 A naopak – máte zpětnou vazbu od institucí, kde praxi studenti prováděli?

Ano - protože praxe probíhala, pouze na jednom pracovišti.

09 Považujete praxí nabyté zkušenosti za dostatečné procvičení teoretických základů vyučovaných na studovaném oboru?

U studentů mající zájem o obor je jistě praxe přínosem, neboť je to vidět na jejich osobním přístupu ke knihovnickým agendám, vystupování i práci se čtenářem. Domnívám se, že velkým přínosem je pro studenty možnost vidět např. běžné knihovnické procesy v praxi, akvizici, katalogizaci, další zpracování KF, revize, aktualizace KF apod.

3.2.4. Shrnutí

Nejdříve a nejdéle se praxe koná na ÚISK FF UK, v závěru prvního ročníku a trvá tři týdny. Na rozdíl od KISK MU, kde se koná ve druhém a třetím ročníku, vždy na 20 hodin a dále je možnost v rámci předmětu „Praxe a stáže“ nepovinně absolvovat praxi v různé délce (20, 40, 60, 80 hodin), jak požaduje vybraná instituce. Na ÚI FPF SLU se praxe absolvuje ve druhém ročníku (20 hodin) a ve třetím ročníku (40 hodin).

Výběr institucí není nijak zvlášť omezen. Podmínku na KISK MU tvoří výběr pouze brněnských institucí, na ÚI FPF SLU se přiklání k výběru buď regionálních knihoven, nebo velkých městských knihoven.

Možnost samostatně si vybrat místo výkonu praxe, mimo seznam nabízených institucí, umožňují studentům pouze na oboru ÚISK FF UK. Na ÚI FPF SLU si takto mohou instituci vybrat pouze ve třetím ročníku, ve druhém nikoliv. Na KISK MU tuto volbu nenabízejí vůbec.

Na ÚISK FF UK je také možné, kromě samostatné volby instituce, nechat si uznat své zaměstnání (samozřejmě pokud je v oboru) místo odborné praxe. Na KISK MU ani na ÚI FPF SLU toto možné není, na KISK je jediná možnost v předmětu „Praxe a stáže“ nechat si započít zahraniční stáž nebo účast v některých projektech. Tento aspekt je zajímavý i z hlediska požadavků „Boloňské deklarace“, i materiálu „Curricula“. Tam je naopak doporučován pobyt v zahraničí, včetně zahraniční stáže.

Přípravu na praxi pojímá každá ze škol rozdílně. Na ÚISK FF UK se uskutečňuje na začátku prvního ročníku přednáška o praxi, na KISK MU probíhá zaškolení až v rámci praxe a na ÚI FPF SLU dostávají studenti podklady v knihovně, jak se mají hlásit na praxi, rozpis praxe, jméno svého vedoucího apod.

Aby byl studentovi udělen zápočet a příslušné „kredity“, je na ÚISK FF UK nutné donést písemné hodnocení pracovníka praxe, na KISK MU musí studenti splnit stanovený počet odpracovaných hodin a odevzdat písemné hodnocení praxe. Na ÚI FPF SLU píše studenti druhého ročníku zprávu z praxe a ve třetím ročníku hodnotí pracovníci studenty.

Po absolvování praxe je důležitá zpětná vazba jak od studenta, tak i od hostitelské instituce. Na ÚISK FF UK se mezi studentem a organizátorem koná stručný pohovor při udělování zápočtu, u KISK MU vyplňují studenti dotazník týkající se jejich spokojenosti na praxi a na ÚI FPF SLU organizátor praxe získává tyto informace během praxe pohovorem se studenty. Zpětná vazba od institucí se získává z hodnocení psaných pracovníky individuálně na jednotlivé studenty.

Během doby trvání praxe se bohužel nestihnou procvičit všechny teoretické znalosti získané během studia. Školy se domnívají, že předepisovat podmínky institucím, za kterých student u nich absolvuje praxi, nemohou - chybí finance. Velmi také záleží na přístupu studenta, jeho zájmu učit se něco nového či procvičovat naučené a vůbec jeho iniciativě.

Ve srovnání s doporučeními pro praxe knihovnicko-informačních oborů tedy chybí určité propracované standardy dané vzdělávacími institucemi. Také je otázkou, zda je pro hostitelskou instituci přidanou hodnotou to, že umožní absolventovi vykonat praxi u ní. Je to velice individuální a důležité je jistě i samotné zapojení studenta. V informacích od organizátorů je podotknuto, že péče o praktikanty je práce navíc, finance pro mimořádné peněžní ohodnocení pracovníka za tuto práci také nejsou. Hostitelskou institucí tedy nejsou připravovány ani směrnice osnov praxe či brožury nabízených pracovních zařazení. Ovšem nespornou výhodou pro instituce je možnost získávání talentů, což je jeden ze základních principů managementu a strategického plánování.

Samozřejmě největším přínosem by praxe měla být pro studenty, a pro většinu skutečně je. Důležité je nechat studenty otestovat si své schopnosti a nabyté vědomosti.

Všichni organizátoři potvrdili plnění doporučení z „Curricula“ (samozřejmě různými způsoby), kdy po každé praxi vzdělávací instituce požaduje od studenta takový výstup, kde se mohou dozvědět jeho dojmy a vůbec celkové zhodnocení praxe. Stejně tak musí studenti donést „zpětnou vazbu“ od hostitelské instituce, kde je naopak vyjádřen jejich názor na uplynulou stáž, na práci studenta apod. Oba tyto dokumenty by měly sloužit k neustálému vylepšování organizace a stanovení alespoň přibližné náplně praxe, která by se vázala k dosavadnímu probranému učivu v teorii.

Analýza ani srovnání (s doporučeními v „Curriculu“) spolupráce mezi všemi třemi stranami nemohla být provedena z důvodu absence informací (z dotazníků apod.) od hostitelských institucí. Institucí, které studenty na praxi přijímají, je mnoho a výzkum jejich stanoviska by přesáhl parametry bakalářské práce.

4. VÝZKUM MEZI STUDENTY KNIHOVNICKÝCH ŠKOL – ODBORNÉ PRAXE

Pro porovnání názorů mezi organizátory praxí a samotnými studenty, kteří praxi absolvují, byl proveden výzkum pomocí dotazníků, kterými mělo být zjištěno, jak studenti vnímají organizaci, náplň a jestli je praxe pro jejich plánované budoucí zaměstnání přínosem. Výzkum byl prováděn u studentů následujících oborů a škol:

- Ústav informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze (ÚISK FF UK)
- Kabinet informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta, Masarykova Univerzita v Brně (KISK FF MU)
- Informační studia se zaměřením na knihovnictví, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav informatiky, Slezská Univerzita v Opavě (ÚI FPF SLU)

Dotazníky byly vyplňovány i studenty z Vyšší odborné školy informačních služeb v Praze, která má podmínky udělení zápočtu z praxe téměř totožné s Ústavem informačních studií a knihovnictví FF UK. Proto jsou odpovědi studentů VOŠIS zahrnuty do výsledků ÚISK FF UK.

4.1. Příprava, vytváření a distribuce dotazníku

Celkem bylo pro studenty připraveno 14 uzavřených otázek s možností výběru právě jedné odpovědi. Kvůli kvalitnějším a jednoznačnějším odpovědím nebyly kladeny otevřené otázky, ve kterých by mohl respondent napsat libovolnou odpověď.

Vypracované otázky byly kvůli správné formulaci a vypovídající hodnotě písemně konzultovány s odborníkem na metody výzkumu Doc. RNDr. Jiřím Součkem DrSc.

Kladeny byly následující otázky a jejich možnosti odpovědí:

1. Na jaké vysoké škole studujete knihovnický obor?

- A) Ústav informačních studií a knihovnictví, Praha
- B) Kabinet informačních studií a knihovnictví, Brno
- C) Informační studia se zaměřením na knihovnictví, Opava

2. V jakém ročníku bakalářského studia jste absolvoval/a praxi?

- A) V prvním ročníku
- B) V druhém ročníku
- C) Ve třetím ročníku
- D) Ve více ročnících:

3. **Vybral/a jste si místo své odborné praxe z nabídky školy?**
A) Ano
B) Ne
4. **V jakém typu instituce jste absolvoval/a odbornou praxi?**
A) V malé knihovně (do 5-ti zaměstnanců)
B) Ve střední knihovně (do 30-ti zaměstnanců)
C) Ve velké knihovně (nad 30 zaměstnanců)
D) V informačním středisku obce
E) V podnikovém informačním středisku
F) Jiný typ instituce:
5. **Měl/a jste možnost během studia získat práci (brigáda, pracovní úvazek), jejíž náplň souvisela přímo s oborovým zaměřením studia (např. knihovna, informační středisko). Byla Vám tato práce uznána jako odborná praxe?**
A) Ano, takovou práci jsem získal/a a škola mi mou práci jako praxi uznala
B) Ano, takovou práci jsem získal/a, ale škola mi mou práci jako praxi neuznala, i když jsem žádal/a
C) Ano, takovou práci jsem získal/a, ale o uznání praxe jsem nežádal/a
D) Žádnou takovou práci, která by mi mohla být uznána, jsem nezískal/a
6. **Byla zahrnuta do výuky nějakého předmětu (nebo byla vyčleněna zvlášť) specifická příprava na odbornou praxi?**
A) Ano
B) Ne
7. **Odpovídala náplň práce na odborné praxi Vaší představě o náplni pracovní doby absolventa bakalářského studia?**
A) Ano
B) Spíše ano
C) Spíše ne
D) Ne
8. **Jak jste se cítil/a po dobu praxe v pracovním kolektivu?**
A) Pracovníci se mi věnovali ochotně, cítil/a jsem se dobře, jako člen týmu, komunikace probíhala na formální i neformální rovině
B) Komunikoval/a jsem pouze s vybraným pracovníkem, plnil/a úkoly jím zadané, dále jsem se nijak do pracovního týmu nezapojoval/a

C) Během praxe jsem se v kolektivu necítil/a dobře, myslím, že jsem spíše zdržoval od práce

D) Jiné:

9. Procvičil/a jste si některé teoretické odborné znalosti nabyté při vyučování v praxi?

A) Ano

B) Spíše ano

C) Spíše ne

D) Ne

10. Pokud s Vámi byla instituce spokojena, ozývá se Vám s dalšími nabídkami práce?

A) Ano, pravidelně

B) Ano, jednou

C) Ne

11. Měl/a byste zájem (se zkušenostmi z odborné praxe) jednou do takové instituce nastoupit a pracovat na vybraném místě?

A) Ano, určitě si po studiu takové zaměstnání představuji

B) Ano, uvažuji o tom

C) Ne, chtěl/a bych se realizovat v jiném oboru

12. Jakou střední školu jste absolvoval/a před studiem této vysoké školy?

A) Gymnázium

B) Průmyslová škola

C) Jiná střední škola s odborným zaměřením

13. Kolik je Vám let?

A) Méně než 24 let

B) Více než 24 let

14. Jste:

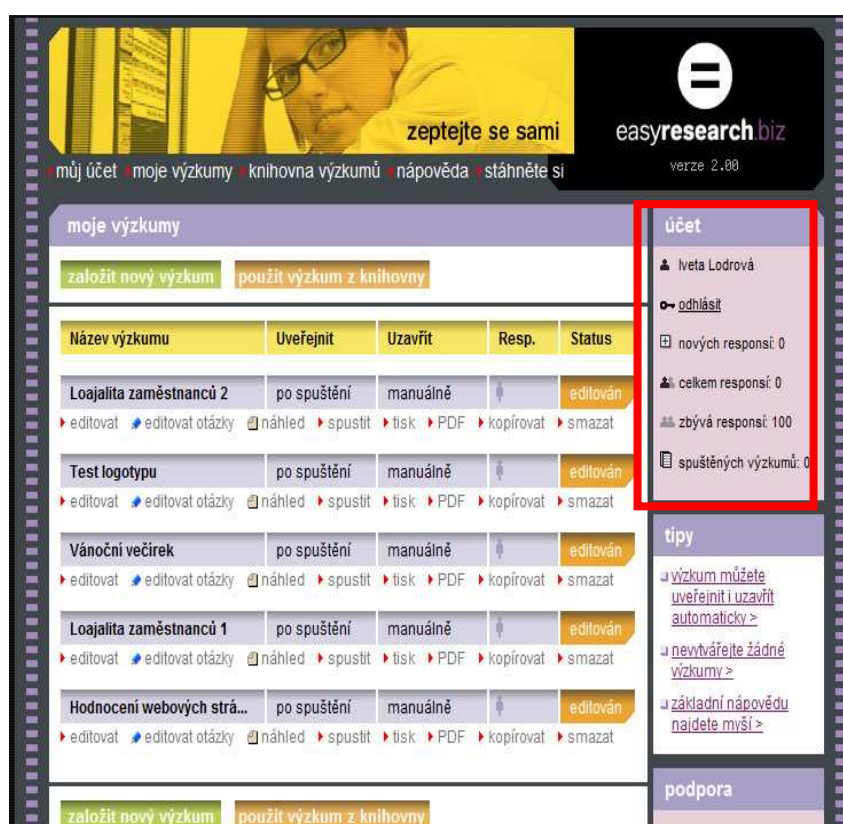
A) Muž

B) Žena

Dotazník byl zpracován pomocí webové služby *easyresearch.biz*, která byla využita po doporučení vedoucí této bakalářské práce.

Easyresearch.biz je 100 % webová služba, která umožňuje vytvářet on-line dotazníky, distribuovat je e-mailem nebo umísťovat na webu a získávat automaticky generované, přehledné výsledky v několika výstupních formátech, do kterých služba data exportuje: tisk, PDF, MS Excel, MS Word. Dále jde u jednotlivých otázek zvolit druh výsledného grafu (koláčový 2D, 3D; sloupcový horizontální a sloupcový vertikální).

Pro tvorbu dotazníku je potřeba založit si vlastní účet, který je ve zkušební verzi na 30 dní zdarma a k dispozici je omezený počet responsí (100). Ve svém účtu může uživatel sledovat počet nových responsí, zbývajících responsí, jejich celkový počet a také počet spuštěných výzkumů. [Easyresearch.biz, 2007] (obr. 2)

Obrázek 2 Uživatelské rozhraní *easyresearch.biz*

Práce s touto službou je snadná, přesto se před prvním zpracováním dotazníku musí uživatel v rozhraní zorientovat a seznámit se se základními prvky ovládání. Pro tyto účely je k dispozici uživatelská příručka a nápověda.

Automaticky vygenerovaný odkaz na dotazník byl poté poslán vzorku deseti studentů pražského knihovnicko-informačního oboru. Tak došlo k otestování dotazníku. Odpovědi byly také zahrnuty do konečného zpracování výsledků.

Dotazník byl šířen prostřednictvím sociální sítě Facebook a dále s pomocí organizátorů praxí, kteří zaslali e-mail studentům s prosbou o vyplnění. Celkem bylo ze všech tří oborů 170 respondentů. Největší počet dotazníků – 90 – byl vyplněn studenty KISK MU, kde se k žádosti o zodpovězení otázek stavěli velice vstřícně a dotazník byl mezi studenty šířen i bez mého přičinění. Studenty ÚISK FF UK bylo vyplněno 40 dotazníků, stejně tak i na ÚI FPF SLU. U těchto oborů jsem se bohužel s takovou ochotou nesetkala, dotazník byl mnohdy vyplněn až po několika žádostech nebo připomenutích, v některých případech vůbec ne.

Dotazníky byly zpracovávány na základě srovnání mezi obory jednotlivých škol a také bylo provedeno porovnání odpovědí a zjišťování odlišností mezi odpověďmi organizátorů praxí a studenty knihovnicko-informačního oboru.

4.2. Výsledky dotazníku „Praxe studentů vysokých knihovnických škol na bakalářské úrovni“

V této kapitole budou hodnoceny a srovnávány celkem tři okruhy dotazníků rozdělené podle měst, ve kterých se univerzity s knihovnicko-informačním oborem nacházejí: Praha, Brno, Opava. Dále bude porovnáváno, do jaké míry se shodují odpovědi studentů s odpověďmi organizátorů praxí.

4.2.1. ÚISK FF UK

Následující odpovědi studentů jsou uváděné v procentech. 40 responsí vyjadřuje 100 %. Dotazník byl vyplněn převážně ženami mladšími než 24 let. V převaze jsou studentky/studenti z gymnázií (viz otázka 12, 13, 14).

1. Na jaké vysoké škole studujete knihovnický obor?

A) Ústav informačních studií a knihovnictví, Praha	100 %
B) Kabinet informačních studií a knihovnictví, Brno	0 %
C) Informační studia se zaměřením na knihovnictví, Opava	0 %

2. V jakém ročníku bakalářského studia jste absolvoval/a praxi?

A) V prvním ročníku	30 %
B) V druhém ročníku	45 %
C) Ve třetím ročníku	25 %
D) Ve více ročnících:	0 %

3. Vybral/a jste si místo své odborné praxe z nabídky školy?

A) Ano 57,5 %

B) Ne 42,5 %

4. V jakém typu instituce jste absolvoval/a odbornou praxi?

A) V malé knihovně (do 5-ti zaměstnanců) 30 %

B) Ve střední knihovně (do 30-ti zaměstnanců) 40 %

C) Ve velké knihovně (nad 30 zaměstnanců) 22,5 %

D) V informačním středisku obce 0 %

E) V podnikovém informačním středisku 2,5 %

F) Jiný typ instituce: 5 %

5. Měl/a jste možnost během studia získat práci (brigáda, pracovní úvazek), jejíž náplň souvisela přímo s oborovým zaměřením studia (např. knihovna, informační středisko). Byla Vám tato práce uznána jako odborná praxe?

A) Ano, takovou práci jsem získal/a a škola mi mou práci jako praxi uznala 10 %

B) Ano, takovou práci jsem získal/a, ale škola mi mou práci jako praxi neuznala, i když jsem žádal/a 0%

C) Ano, takovou práci jsem získal/a, ale o uznání praxe jsem nežádal/a 40 %

D) Žádnou takovou práci, která by mi mohla být uznána, jsem nezískal/a 50 %

6. Byla zahrnuta do výuky nějakého předmětu (nebo byla vyčleněna zvlášť) specifická příprava na odbornou praxi?

A) Ano 5 %

B) Ne 95%

7. Odpovídala náplň práce na odborné praxi Vaší představě o náplni pracovní doby absolventa bakalářského studia?

A) Ano 37,5 %

B) Spíše ano 30 %

C) Spíše ne 25 %

D) Ne 7,5 %

8. Jak jste se cítil/a po dobu praxe v pracovním kolektivu?

A) Pracovníci se mi věnovali ochotně, cítil/a jsem se dobře, jako člen týmu, komunikace probíhala na formální i neformální rovině 62,5 %

B) Komunikoval/a jsem pouze s vybraným pracovníkem, plnil/a úkoly jím

- zadané, dále jsem se nijak do pracovního týmu nezapojil/a 25 %
- C) Během praxe jsem se v kolektivu necítil/a dobře, myslím, že jsem spíše zdržoval od práce 2,5 %

D) Jiné:

9. Procvičil/a jste si některé teoretické odborné znalosti nabyté při vyučování v praxi?

- A) Ano 17,5 %
- B) Spíše ano 42,5 %
- C) Spíše ne 35 %
- D) Ne 5 %

10. Pokud s Vámi byla instituce spokojena, ozývá se Vám s dalšími nabídkami práce?

- A) Ano, pravidelně 12,5 %
- B) Ano, jednou 12,5 %
- C) Ne 75 %

11. Měl/a byste zájem (se zkušenostmi z odborné praxe) jednou do takové instituce nastoupit a pracovat na vybraném místě?

- A) Ano, určitě si po studiu takové zaměstnání představuji 15 %
- B) Ano, uvažuji o tom 45 %
- C) Ne, chtěl/a bych se realizovat v jiném oboru 40 %

12. Jakou střední školu jste absolvoval/a před studiem této vysoké školy?

- A) Gymnázium 70 %
- B) Průmyslová škola 5 %
- C) Jiná střední škola s odborným zaměřením 25 %

13. Kolik je Vám let?

- D) Méně než 24 let 80 %
- E) Více než 24 let 20 %

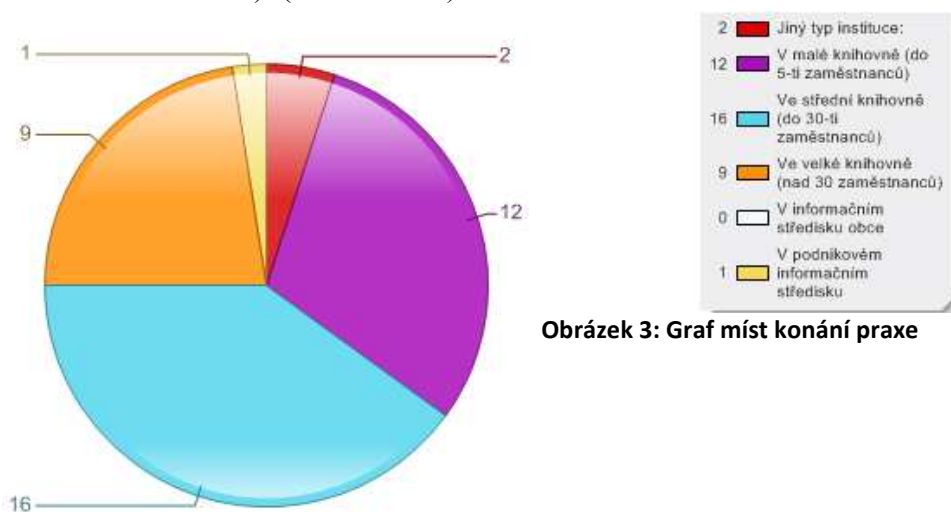
14. Jste:

- A) Muž 22,5 %
- B) Žena 77,5 %

4.2.2. Shrnutí

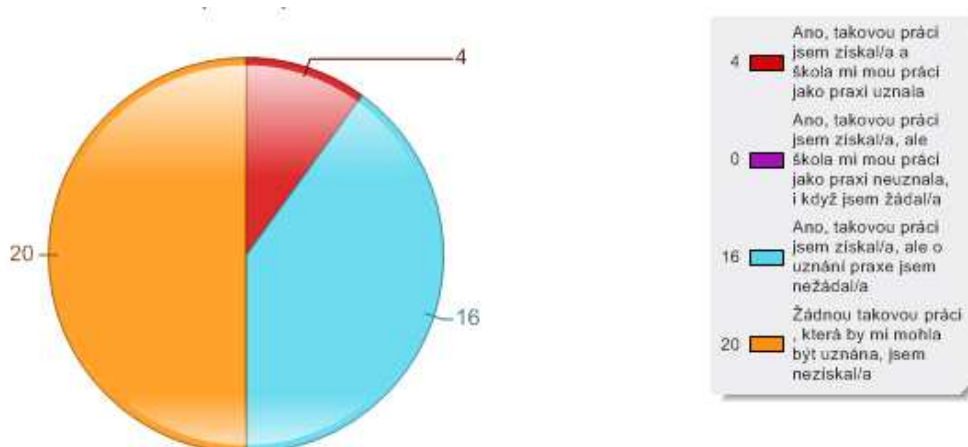
První otázka sloužila pouze pro rozřídění studentů do jednotlivých ústavů a jejich oborů. Otázka číslo 2 ukazuje více vyplněných responsí na VOŠIS, kde studenti plní praxi ve 2. ročníku. Jak již bylo výše uvedeno (viz kapitola Organizace praxí na knihovnicko-informačních oborech), ÚISK povoluje možnost samostatného výběru místa konání praxe.

Z odpovědí ve 3. otázce je jasné, že je možnost vlastního výběru místa praxe studenty velmi často využívána. Praxe se koná nejčastěji ve středních knihovnách (s maximálním počtem 30 zaměstnanců). (obrázek č. 3)

Obrázek 3: Graf míst konání praxe

Téměř polovina studentů, která před vykonáním praxe měla brigádu/zaměstnání s podobným oborovým zaměřením, neusilovala o uznání této práce místo absolvování praxe. V převaze je ale s největší pravděpodobností fakt, že studenti pracují mimo svůj studovaný obor a praxi vykonat musí. (obrázek č. 4)

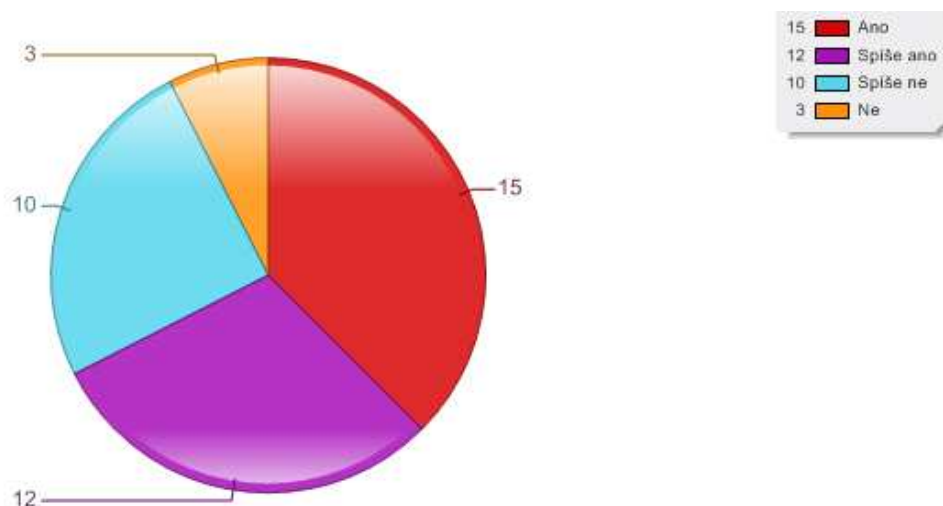

Obrázek 4: Volba uznání práce místo absolvování odborné praxe

Naproti tvrzení organizátorky praxe, že specifická příprava na odbornou praxi probíhá na začátku prvního ročníku formou přednášky, studenti uvádějí, že příprava neproběhla a museli být tedy dostatečně proškoleni při nástupu.

S náplní práce na odborné praxi byli studenti většinou spokojeni (obrázek č. 5) a jistě v tom hrál velkou roli fakt, že se studenti cítili jako členové týmu a pracovníci se jim ochotně věnovali.

Obrázek 5: Byli studenti spokojeni s náplní práce na odborné praxi?

Kladné odpovědi také převažují u otázky, zda si studenti procvičili teoretické odborné znalosti. Bohužel po uplynutí praxe již instituce nemají zájem o další spolupráci se studenty, kteří u nich pracovali. V souhrnu se však poté respondenti shodují, že po pracovních zkušenostech v instituci uvažují nebo si představují právě takové zaměstnání.

4.2.3. KISK FF MU

Následující odpovědi studentů jsou uváděné v procentech. 90 respondí vyjadřuje 100 %. Na dotazník odpovídaly převážně ženy mladší 24 let s převažujícím gymnazijním vzděláním (viz otázka 12, 13, 14).

15. Na jaké vysoké škole studujete knihovnický obor?

A) Ústav informačních studií a knihovnictví, Praha	0 %
B) Kabinet informačních studií a knihovnictví, Brno	100 %
C) Informační studia se zaměřením na knihovnictví, Opava	0 %

16. V jakém ročníku bakalářského studia jste absolvoval/a praxi?

A) V prvním ročníku	20 %
B) V druhém ročníku	13,3 %
C) Ve třetím ročníku	8,9 %

D) Ve více ročnících: **57,8 %**

17. Vybral/a jste si místo své odborné praxe z nabídky školy?

A) Ano **57,8 %**

B) Ne 42,2 %

18. V jakém typu instituce jste absolvoval/a odbornou praxi?

A) V malé knihovně (do 5-ti zaměstnanců) 2,2 %

B) Ve střední knihovně (do 30-ti zaměstnanců) **49,7 %**

C) Ve velké knihovně (nad 30 zaměstnanců) 35,6 %

D) V informačním středisku obce 0 %

E) V podnikovém informačním středisku 3,3 %

F) Jiný typ instituce: 12,2 %

19. Měl/a jste možnost během studia získat práci (brigáda, pracovní úvazek), jejíž náplň souvisela přímo s oborovým zaměřením studia (např. knihovna, informační středisko). Byla Vám tato práce uznána jako odborná praxe?

A) Ano, takovou práci jsem získal/a a škola mi mou práci

jako praxi uznala 5,6 %

B) Ano, takovou práci jsem získal/a, ale škola mi mou

práci jako praxi neuznala, i když jsem žádal/a 11,1 %

C) Ano, takovou práci jsem získal/a, ale o uznání praxe

jsem nežádal/a 35,5 %

D) Žádnou takovou práci, která by mi mohla být uznána,

jsem nezískal/a **47,8 %**

20. Byla zahrnuta do výuky nějakého předmětu (nebo byla vyčleněna zvlášť) specifická příprava na odbornou praxi?

A) Ano 48,9 %

B) Ne **51,1 %**

21. Odpovídala náplň práce na odborné praxi Vaší představě o náplni pracovní doby absolventa bakalářského studia?

A) Ano 8,9 %

B) Spíše ano **42,2 %**

C) Spíše ne 27,8 %

D) Ne 21,1 %

22. Jak jste se cítil/a po dobu praxe v pracovním kolektivu?

- A) Pracovníci se mi věnovali ochotně, cítil/a jsem se dobře,
jako člen týmu, komunikace probíhala na formální i neformální rovině 30 %
- B) Komunikoval/a jsem pouze s vybraným pracovníkem, plnil/a úkoly
jím zadané, dále jsem se nijak do pracovního týmu nezapojil/a 62,2 %
- C) Během praxe jsem se v kolektivu necítil/a dobře, myslím,
že jsem spíše zdržoval od práce 2,2 %
- D) Jiné:

23. Procvičil/a jste si některé teoretické odborné znalosti nabyté při vyučování v praxi?

- A) Ano 16,7 %
- B) Spíše ano 38,9 %
- C) Spíše ne 33,3 %
- D) Ne 11,1 %

24. Pokud s Vámi byla instituce spokojena, ozývá se Vám s dalšími nabídkami práce?

- A) Ano, pravidelně 16,7 %
- B) Ano, jednou 16,7 %
- C) Ne 66,6 %

25. Měl/a byste zájem (se zkušenostmi z odborné praxe) jednou do takové instituce nastoupit a pracovat na vybraném místě?

- A) Ano, určitě si po studiu takové zaměstnání představuji 15,6 %
- B) Ano, uvažuji o tom 45,6 %
- C) Ne, chtěl/a bych se realizovat v jiném oboru 38,8 %

26. Jakou střední školu jste absolvoval/a před studiem této vysoké školy?

- A) Gymnázium 60 %
- B) Průmyslová škola 7,8 %
- C) Jiná střední škola s odborným zaměřením 32,2 %

27. Kolik je Vám let?

- A) Méně než 24 let 63,3 %

B) Více než 24 let 36,7 %

28. Jste:

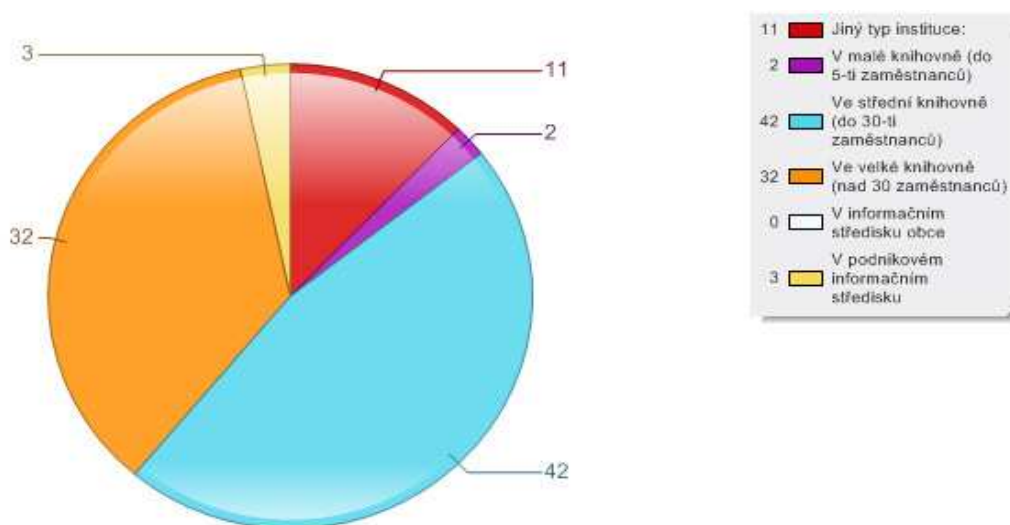
A) Muž 24,4 %

B) Žena 75,6 %

4.2.4. Shrnutí

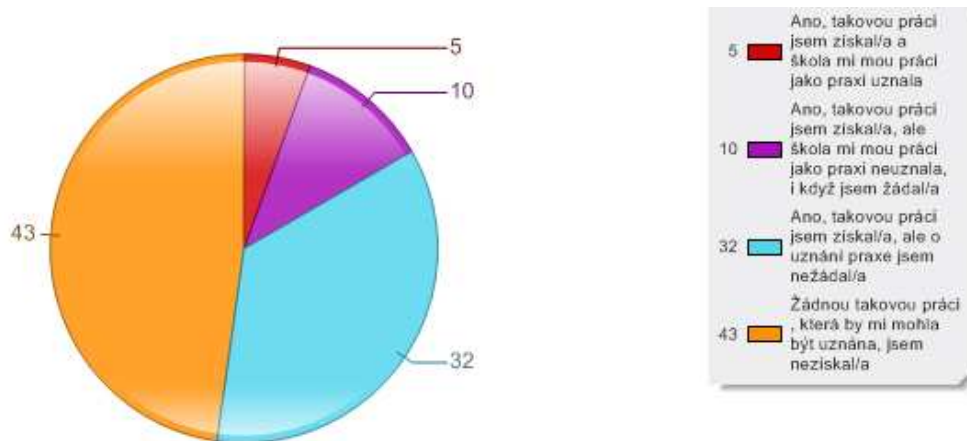
Stejně jako u dotazníku číslo 1 jsme se u první otázky dozvěděli, z jakého oboru a města studenti odpovídali.

U další otázky studenti potvrdili informaci od organizátora praxe, tj. praxe se povinně absolvuje v druhém a třetím ročníku, vždy jeden týden. Ve třetí otázce (možnost výběru místa praxe) se odpovědi studentů liší od informací organizátora praxe. Po bližším upřesnění bylo zjištěno, že odpověď ANO se týká povinné praxe v předmětu „Referenční služby“ a odpověď NE se může týkat nepovinného předmětu „Praxe a stáže“, kdy je výběr na studentech. Jsou však omezeni pouze na brněnské instituce. Podobně jako v Praze dávají studenti přednost středním knihovnám (do 30-ti zaměstnanců) a také velkým knihovnám (nad 30 zaměstnanců). (obrázek č. 6)

Obrázek 6: Typy institucí, kde studenti absolvovali praxi

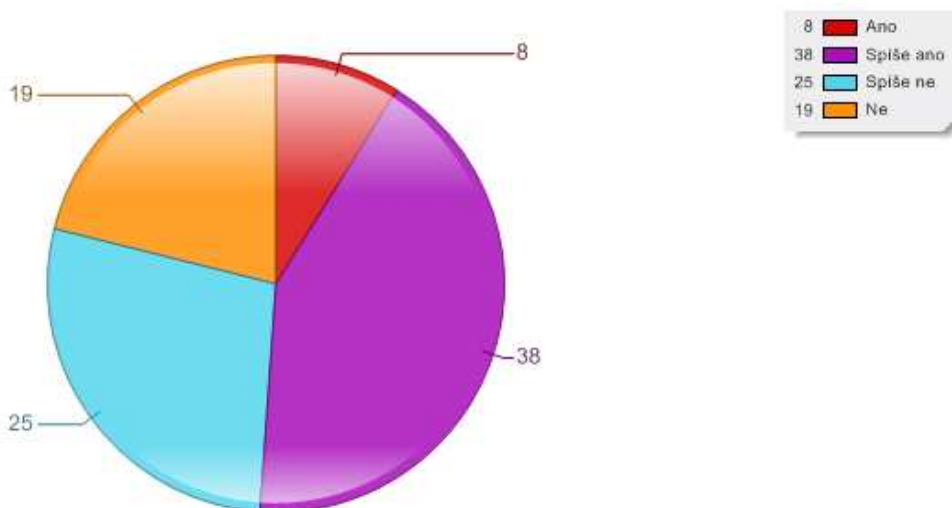
V Brně nejsou natolik vstřícní k získání zápočtu z praxe prostřednictvím svého stálého zaměstnání v oboru, takovou možnost studentům nedávají. Nejčastější odpovědi na tuto otázku jsou: buď že o uznání práce místo praxe studenti vůbec nežádali, nebo takové zaměstnání neměli či nemají. (obrázek č. 7)

Obrázek 7: Možnost uznání práce v oboru místo absolvování odborné praxe

Protože ve školní výuce příprava na praxi neprobíhá, odpovídali studenti podle toho, zda byli školeni přímo v dané instituci či ne. Odpovědi ANO/NE jsou téměř vyrovnané.

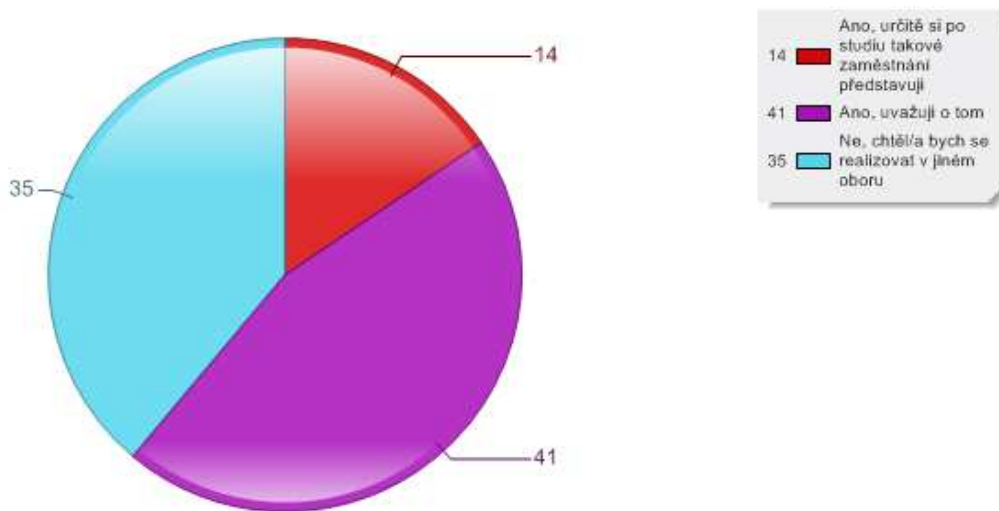
Náplň odborné praxe ne zcela odpovídala představám studentů, proto se kromě plnění úkolů dále v pracovním týmu nijak nezapojovali. (obrázek č. 8)

Obrázek 8: Byli studenti spokojeni s náplní odborné praxe?

Naopak mírně převažují hodnoty spokojenosti s procvičením teoretických znalostí nabytých při vyučování. Bohužel stejně jako v Praze se instituce s dalšími nabídkami práce či jinou spoluprací studentům neozývají.

Mezi respondenty je v budoucnu zájem o další stálé zaměstnání v oboru.

Obrázek 9: Zájem studentů se zkušenostmi z praxe o podobné zaměstnání

4.2.5. ÚI FPF SLU

Následující odpovědi studentů jsou uváděné v procentech. 40 respondentů vyjadřuje 100 %. Respondenty dotazníku byly s mírou převahou ženy mladší 24 let se vzděláním z odborných škol různých zaměření.

29. Na jaké vysoké škole studujete knihovnický obor?

A) Ústav informačních studií a knihovnictví, Praha	0 %
B) Kabinet informačních studií a knihovnictví, Brno	0 %
C) Informační studia se zaměřením na knihovnictví, Opava	100 %

30. V jakém ročníku bakalářského studia jste absolvoval/a praxi?

A) V prvním ročníku	0 %
B) V druhém ročníku	77,5 %
C) Ve třetím ročníku	22,5 %
D) Ve více ročnících:	0 %

31. Vybral/a jste si místo své odborné praxe z nabídky školy?

A) Ano	25 %
B) Ne	75 %

32. V jakém typu instituce jste absolvoval/a odbornou praxi?

A) V malé knihovně (do 5-ti zaměstnanců)	35 %
B) Ve střední knihovně (do 30-ti zaměstnanců)	37,5 %
C) Ve velké knihovně (nad 30 zaměstnanců)	20 %
D) V informačním středisku obce	0 %

E) V podnikovém informačním středisku 0 %

F) Jiný typ instituce: 7,5 %

33. Měl/a jste možnost během studia získat práci (brigáda, pracovní úvazek), jejíž náplň souvisela přímo s oborovým zaměřením studia (např. knihovna, informační středisko). Byla Vám tato práce uznána jako odborná praxe?

A) Ano, takovou práci jsem získal/a a škola mi mou práci jako praxi uznala 2,5 %

B) Ano, takovou práci jsem získal/a, ale škola mi mou práci jako praxi neuznala, i když jsem žádal/a 0 %

C) Ano, takovou práci jsem získal/a, ale o uznání praxe jsem nežádal/a 12,5 %

D) Žádnou takovou práci, která by mi mohla být uznána, jsem nezískal/a 85 %

34. Byla zahrnuta do výuky nějakého předmětu (nebo byla vyčleněna zvlášť) specifická příprava na odbornou praxi?

A) Ano 30 %

B) Ne 70 %

35. Odpovídala náplň práce na odborné praxi Vaší představě o náplni pracovní doby absolventa bakalářského studia?

A) Ano 15 %

B) Spíše ano 52,5 %

C) Spíše ne 22,5 %

D) Ne 10 %

36. Jak jste se cítil/a po dobu praxe v pracovním kolektivu?

A) Pracovníci se mi věnovali ochotně, cítil/a jsem se dobře, jako člen týmu, komunikace probíhala na formální i neformální rovině 87,5 %

B) Komunikoval/a jsem pouze s vybraným pracovníkem, plnil/a úkoly jím zadané, dále jsem se nijak do pracovního týmu nezapojil/a 12,5 %

C) Během praxe jsem se v kolektivu necítil/a dobře, myslím, že jsem spíše zdržoval od práce 0 %

D) Jiné: 0 %

37. Procvičil/a jste si některé teoretické odborné znalosti nabyté při vyučování v praxi?

A) Ano 57,5 %

B) Spíše ano 32,5 %

- C) Spíše ne 10 %
 D) Ne 0 %

38. Pokud s Vámi byla instituce spokojena, ozývá se Vám s dalšími nabídkami práce?

- A) Ano, pravidelně 7,5 %
 B) Ano, jednou 25 %
 C) Ne 67,5 %

39. Měl/a byste zájem (se zkušenostmi z odborné praxe) jednou do takové instituce nastoupit a pracovat na vybraném místě?

- A) Ano, určitě si po studiu takové zaměstnání představuji 32,5 %
 B) Ano, uvažuji o tom 57,5 %
 C) Ne, chtěl/a bych se realizovat v jiném oboru 10 %

40. Jakou střední školu jste absolvoval/a před studiem této vysoké školy?

- A) Gymnázium 35 %
 B) Průmyslová škola 15 %
 C) Jiná střední škola s odborným zaměřením 50 %

41. Kolik je Vám let?

- A) Méně než 24 let 90 %
 B) Více než 24 let 10 %

42. Jste:

- A) Muž 45 %
 B) Žena 55 %

4.2.6. Shrnutí

Jako z předchozích dotazníků je možné se u první otázky dozvědět, odkud studenti odpovídali. Druhá otázka se shoduje s informacemi od organizátora praxe, tedy že se praxe odehrávaly ve druhém a třetím ročníku.

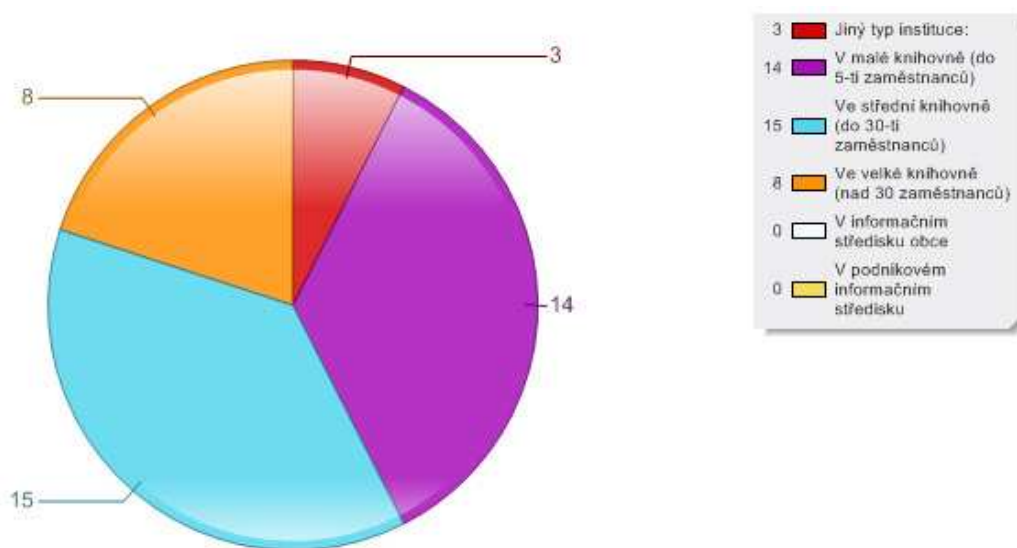
Odpovědi studentů k výběru místa praxe se také shodují s poskytnutými informacemi od koordinátora praxe – ve druhém ročníku si studenti místo vybírají sami (podmínka je, aby knihovna byla automatizovaná), ve třetím ročníku pracují v jedné instituci (knihovna Petra Bezruče). Podobně jako v Praze převládají ve výběru hlavně malé a střední knihovny. (obrázek č. 10)

Protože v Opavě není možné nechat si uznat zaměstnání v oboru místo praxe (je kladen důraz, aby si praxí prošli všichni studenti), v odpovědích převládá ta možnost, že si buď o uznání práce respondenti nežádali, nebo měli zcela jiné zaměstnání.

Specifická příprava na praxi v Opavě neprobíhá, proto většina studentů odpovídala na 6. otázku záporně. Po bližším upřesnění považují zbylí respondenti za přípravu na praxi dokumenty obdržené od vedoucích v instituci, kde nastoupili.

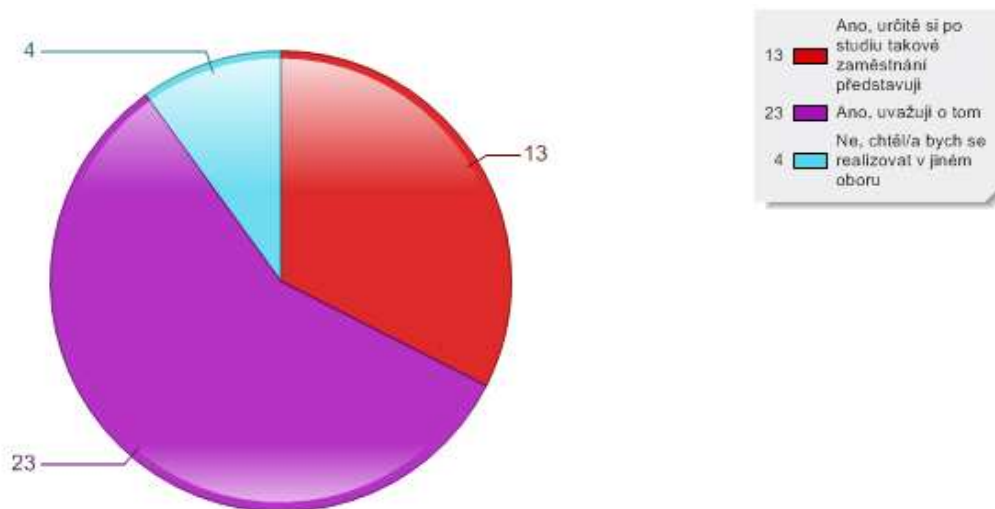
Přibližně dvě třetiny studentů byly spokojeny s náplní své odborné praxe, a proto se, stejně jako v Praze, cítili v instituci dobře a jako členové pracovního kolektivu, kde komunikace probíhala na formální i neformální úrovni.

Obrázek 10: v jakém typu instituce studenti absolvovali praxi

Spokojenost respondenti vyjádřili i v případě procvičení svých teoretických odborných znalostí. Bohužel ani tady se po ukončení praxe instituce neozývají s nabídkami práce, nebo jen zcela výjimečně.

Ve většině případů si studenti po zkušenostech představují nebo uvažují o takovém zaměstnání. (obrázek č. 11)

Obrázek 11: Představují si studenti po zkušenostech z praxe v budoucnu podobné zaměstnání?

ZÁVĚR

Mým cílem v této bakalářské práci bylo analyzovat odborné praxe studentů vysokých knihovnických škol v České republice a srovnat nynější stav praxí (z informací získaných od organizátorů praxe) s doporučeními a požadavky na stáže v kapitole dokumentu „*European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education*“. Celkem byly do analýzy zahrnuty tři vysoké školy s těmito obory.

Kromě dílčích výsledků z každého oboru je nutné srovnat získané informace a názory studentů ze všech škol souhrnně.

Jedině pražští studenti knihovnicko-informačního oboru na ÚISK FF UK mají možnost vlastní volby instituce pro absolvování povinné praxe. Na KISK FF MU je výběr studentům svěřený pouze v nepovinném předmětu „Praxe a stáže“ a na ÚI FPF SLU tuto možnost nedávají vůbec. Informace o typu instituce, kde se praxe absolvují, se shodují – přednost se dává středním a velkým knihovnám, kde je jistě větší možnost vyzkoušet si nasbírané teoretické znalosti.

Přestože studenti měli mnohdy možnost nechat si uznat své dočasné či stálé zaměstnání v oboru místo praxe (ÚISK FF UK), dávají přednost ve většině případů absolvování praxí – zdá se jim tedy nejspíše užitečná a přínosná. S těmito zkušenostmi by chtěli i nadále zůstat se svým budoucím zaměstnáním ve studovaném oboru. Je také potěšující, že s výjimkou KISK FF MU byli studenti spokojeni jak s náplní praxí, tak i se samotným pracovním kolektivem, do kterého byli dočasně zapojeni. I to jistě přispívá k jejich rozhodnutí věnovat se takovému zaměření i nadále.

Bohužel hostitelské instituce nevyužívají praxí pro případné doplnění pracovního týmu, s nabídkami práce už se neozývaly. Nebylo zjištěno, proč se tak děje.

Protože mě konkrétní informace od třetího člena trojúhelníku zainteresovaných stran, tedy hostitelských institucí, zajímají stejně jako od zbylých dvou, ráda bych v analýze pokračovala i po uzavření bakalářské práce. Potřeba analyzovat i názory a postoj třetí strany jasně vyplývá z této práce. Cílem bylo analyzovat situaci na principu Boloňské deklarace, kdy pedagog i student mají společný podíl na kvalitě vzdělání a názory studentů je nutné reflektovat. Analýza hostitelských institucí je námětem pro budoucí práci.

Porovnání informací podaných organizátory praxí s otázkami zodpovězenými studenty nedocházelo k výrazným odlišnostem, samozřejmě s výjimkou dotazování na konkrétní názory jednotlivých studentů např. na vlastní posouzení náplně praxe.

Při srovnávání „Curricula“ s dosud nashromážděnými informacemi o situaci praxí zde v České republice je jasné, že určitá shoda nebo inspirace „Curriculem“ zde je. Popis možného průběhu praxe v tomto anglickém dokumentu je pro mne „ideálním stavem“. Samozřejmě v našich podmínkách není možné se těmito doporučeními zcela řídit. Např. studenti si nejsou povinni psát „Plány osobního rozvoje“ či absolvovat školení na pracovní pohovory, které by měly být součástí přípravy na konanou praxi (zkušenosti ale mohou nasbírat v rámci svých výběrových předmětů). Také není jasně specifikována role akademického dohledu. Informaci o průběžném „kontrolování“ či pohovory pracovníka ze vzdělávací instituce se studentem během odborné praxe jsem zaznamenala pouze na oboru ÚI FPF SLU. Zpětná vazba, která je v „Curriculu“ považována za velmi důležitou, od hostitelské instituce nechybí a výstupy jsou u nás vyžadovány i od absolventů praxe. Právě tyto dva výstupy by se měly stát jakýmsi konceptem, pomocí kterého bude docházet ke stálému zlepšování praxí. Pro vylepšení této přidané hodnoty by prý měly pomoci i pohovory s bývalými absolventy praxí. Ty u nás probíhají pouze v rámci zahraničních stáží. V „Curriculu“ se také diskutuje o tom, kdy (tedy po jakém ročníku) má praxe proběhnout: „*uprostřed nebo na konci*“ nebo „*postupně od 1. roku*“ [ESPELT, 2005, s. 209]. U nás to také není pevně stanoveno, z informací vyplývá, že každá škola tento problém řeší odlišně. Na ÚISK FF UK studenti nastupují již po prvním ročníku, ještě před začátkem druhého akademického roku a rovnou ve 3 týdenním bloku. Na KISK FF MU se praxe koná postupně ve 2. a 3. ročníku. Na ÚI FPF SLU jsou ročníky totožné jako v Brně, liší se ale v počtu požadovaných hodin.

Praxe v České republice na knihovnicko-informačních oborech plní neocenitelnou funkci – studenti si během ní nasbírají nepřeberné množství potřebných zkušeností z fungování knihovny často za plného provozu, které by jen těžko hledali ve školních lavicích. Domnívám se, že toto téma je dosud v odborné české knihovnické literatuře opomíjeno a zaslouží si vyšší pozornost.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Česko. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Boloňský proces : Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání* [online]. 2010. Praha : MŠMT, 200-? [cit. 2011-02-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.bologna.msmt.cz/?id=BolognaProcess>>.
- *Easyresearch.biz* [online]. 2004. Praha : Easyresearch.biz s.r.o., c2004-2011 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.easyresearch.cz/>>.
- ESPELT, Constanca; JUŽNIČ, Primož; MOLEN VAN DER, Gerda. 2005. Practice and theory : placements as part of the curriculum. In KAJBERG, Leif; LORRING, Leif (ed.). *European Curriculum reflections on library and information science education*. Copenhagen : The Royal School of Library and Information Science, 2005, s. 199-215. Dostupný také z WWW: <<http://biblis.db.dk/Archimages/423.12.05.PDF>>. ISBN 87-7415-292-0.
- HOUŠKOVÁ, Zlata; PAPIK, Richard. 2007. Trendy rozvoje oborového vzdělávání. In *Knihovny současnosti 2007 : sborník z 15. konference, konané ve dnech 11. – 13. Zářní 2007 v Seči u Chrudimi*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2007 [cit. 2011-03-15], s. 500-512. Dostupný také z WWW: <<http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/2007-4-500.pdf>>.
- KELSEY, Paul. RAMASWAMY, Mohan. 2005. Designing a successful library school field experience. *Library management*. 2005, vol. 26, issue 6/7 [cit. 2011-02-18], s. 311-323. Dostupné z WWW (DOI): <[10.1108/01435120410609734](https://doi.org/10.1108/01435120410609734)>. ISSN 0143-5124.
- LIESMANN, Konrad Paul. 2011. *Teorie nevzdělanosti : omyly společnosti vědění*. Praha : Academia, 2011. [Kap.] 6., Boloňa – prázdnota evropského vysokoškolského prostoru, s. 73-85. ISBN 978-80-200-1677-5.
- Masarykova univerzita. Kabinet informačních studií a knihovnictví. 2004. *Kabinet informačních studií a knihovnictví* [online]. Brno : KISK, c2004-2009 [cit. 2011-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://kisk.phil.muni.cz/>>.
- Masarykova univerzita. Kabinet informačních studií a knihovnictví. *KISK : Kabinet informačních studií a knihovnictví* [online]. Brno : KISK, c2004-2009 [cit. 2011-02-20]. Profil KISK : Zaměření kabinetu. Dostupné z WWW: <<http://kisk.phil.muni.cz/profil-kisk>>.
- *Pracovní program do roku 2012* [online]. 2010. Praha : MŠMT, 2010 [cit. 2011-03-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.bologna.msmt.cz/?id=pracovni-program-do-roku-2012>>.

- Římanová, Radka. 2009. Stáže, praxe, práce a studenti knihovnických škol. *Ikaros* [online]. 2009, roč. 13, č. 6 [cit. 2011-03-11]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/5541>>. URN-NBN:cz-ik5541. ISSN 1212-5075.
- Slezská univerzita. Ústav informatiky. *Slezská univerzita v Opavě. Filozoficko-přírodovědecká fakulta* [online]. Opava : Slezská univerzita, 2009 [cit. 2011-03-21]. Studijní program Informační studia a knihovnictví. Dostupné z WWW: <<http://www.fpf.slu.cz/ustavy/ustav-informatiky/studium/studium>>.
- Slezská univerzita. Filozoficko-přírodovědecká fakulta. 2006. *Informační studia se zaměřením na knihovnictví* [online]. Opava : Slezská univerzita, c2006, 21.10.2009 [cit. 2011-02-20]. Ústavy. Dostupný z WWW: <<http://www.fpf.slu.cz/ustavy/ustav-informatiky/studium/bakalarske-studijni-programy>>.
- *Teorie nevzdělanosti* [online]. 2008. Praha : Karmelitánské nakladatelství, 2008 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <http://www.ikarmel.cz/kniha/Teorie-nevzdelanosti_ACA1079.html>.
- *The official Bologna Process : website 2010-2012* [online]. 2010. Bucuresti : Romanian Bologna Secretariat, c2010 [cit. 2011-02-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.ehea.info/>>.
- Univerzita Karlova. Ústav informačních studií a knihovnictví. *Ústav informačních studií a knihovnictví. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze* [online]. Praha : ÚISK, 2006 [cit. 2011-03-20]. Bakalářské studium : charakteristika studia. Dostupné z WWW: <<http://uisk.ff.cuni.cz/detail.do?articleId=1516>>.
- Univerzita Karlova. Ústav informačních studií a knihovnictví. 2008. *Ústav informačních studií a knihovnictví* [online]. Praha : ÚISK, c2008 [cit. 2011-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://uisk.ff.cuni.cz/>>.
- Univerzita Karlova. Ústav informačních studií a knihovnictví. *Ústav informačních studií a knihovnictví. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze* [online]. Praha : ÚISK, 2005 [cit. 2011-03-20]. Charakteristika studia : magisterský program. Dostupné z WWW: <<http://uisk.ff.cuni.cz/detail.do?articleId=1238>>.
- Univerzita Karlova. Ústav informačních studií a knihovnictví. *Ústav informačních studií a knihovnictví. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze* [online]. Praha : ÚISK, 2005. [cit. 2011-03-20]. Charakteristika studia : doktorský program . Dostupné z WWW: <<http://uisk.ff.cuni.cz/detail.do?articleId=1271>>.